

Αφιέρωμα:

Το θέατρο στη Νάουσα

Εταιρεία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
"ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ"

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1999
Έτος 24ο - Τόμος Γ' - Τεύχος 89
Αριθμός ISSN 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ:
Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδισσείες Ντινόπουλος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Ελένη Μήτσιλα - Ζεγκίνη, Λευκή Σαμαρά
Χρήστος Μπατατζής, Αλέξανδρος Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ
Τηλ. 0332/24102 & 22575

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 60331

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Απο την παράσταση της τραγωδίας
του Αισχύλου "Επτά επί Θήβας" σε σκηνοθ. Χρ. Μπατατζή

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΙΓΙΝΙΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
Παναγιώτης Πέτρος ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα - συνδρομές:

Λογιστικό Γραφείο
Βαγγελτίσας Δεληχρήστου
Παναγούλη 14 - τηλ. (0332) 25.278
Λευκή Σαμαρά
Γκαρνέτα 17 - τηλ. (0332) 22.575

Τιμή τεύχους 1000
Ετήσια συνδρομή ιδιωτών 4000
Δήμοι - Κοινότητες - Συν/σμοί 6000
Εξωτερικού δολάρια 50

... ένα μεγάλο αφιέρωμα στο Θέατρο στη Νάουσα, και στους ανθρώπους που το υπηρέτησαν και το υπηρετούν, με αναφορές στα έθιμα του χειμώνα, στην αέναη κίνηση των αστερισμών και των χρόνων, με ενδιαφέροντα στοιχεία από την προφορική μας παράδοση και με άλλα ιστορικά και επιστημονικά θέματα και βιβλιοπαρουσιάσεις. Μαζί του δεχθείτε και τις θερμότερες ενχές του Διοικητικού Συμβουλίου της πολιτιστικής εταιρείας Νάουσας για εντυχιμένο και δημιουργικό τον καινούριο χρόνο.

Η Συντακτική επιτροπή

Περιεχόμενα:

Σελίδα

Θωμά Γαβριηλίδη: Οι παραδόσεις για την ίδρυση της Νάουσας.....	4
Λευκής Σαμαρά: Χειμώνας: Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος.....	10
Μάρη Θεοδοσοπούλου: Στάσεις (Γράφω για το περιοδικό μας).....	14
Γιάννη Καρατσιώλη: Βιβλιοπαρουσίαση Θ. Γαβριηλίδη "Η Βέροια στους αιώνες".....	16
Χάρη Τομπουλίδη: Το ροδάκι της φήσης και ο μύλος της ζωής και του χρόνου.....	18
Παύλου Νιρβάνα: Χριστούγεννα με τους φαιτοφάγους.....	21
Νικολ. Πολίτη: Ο Χριστός και Εβραίοι.....	23
Γιώργου Χατζηδάκη: Το θέατρο στη Νάουσα (I). Μνήμες από το παρελθόν.....	24
Αλεξ. Οικονόμου: Το θέατρο στη Νάουσα (II). Μια ιστορία με παρελθόν και μέλλον.....	27
"Παλαιός": Δύο ωραίες Ναιουσαίες γλιτώνουν από το χαρέμι.....	39
Της Σύνταξης: Το καρναβάλι της Νάουσας - Λείκωμα της Ο.Π.Ε. Λαμπείου Γυμνασίου - Παρουσίαση.....	40
Παραμύθια του τόπου μας.....	41
Νίκος Κύρου: Πρέπει να μάθουμε να ζούμε με τους σεισμούς..	43
Γεώργιος Παυλίδης: Δυσλεξία.....	46
Εφημ. Λαού Ναούσης: Για τους σηροτρόφους.....	49

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας
"Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος"

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Πολιτιστικής Εταιρείας Νάουσας "Αναστάσιος Μιχαήλ ο λόγιος" έχει την τιμή να σας προσκαλέσει στην επίσημη παρουσίαση του βιβλίου:

"ΝΑΟΥΣΑ, 19ος - 20ος αι."

που θα πραγματοποιηθεί στο Πολιτιστικό Κέντρο Νάουσας - α' όροφος, την Κυριακή 16 Ιανουαρίου 2000 και ώρα 11.00 π.μ.

Η Πρόεδρος του Δ.Σ.
Λευκή Σαμαρά

Ο Γ. Γραμματέας
Αλεξ. Οικ

σημειώματά μου, που είχαν το φως της δημοσιότητας σε εφημερίδες και περιοδικά της Ημαθίας στο παρελθόν, ρίχνοντας μια φευγαλέα ματιά εδώ κι εκεί σταμάτησα στην τρίτη από το τέλος παράγραφο του σημειώματος "Αρχαιότητες στο Ζερβοχώρι", Μακεδονικά ΝΕΑ (Νάουσας) 5/12/1981. Πότε πέρασαν τα χρόνια!

Επειδή το περιεχόμενο αυτής της παραγράφου ήταν η αφορμή να αρχίσω μια έρευνα σχετική με την παράδοση την αναφερόμενη στην ίδρυση της Νάουσας, το παρουσιάζω στη συνέχεια αντιγράφοντάς το χωρίς καμιά επέμβαση:

"Ως τότε, αλήθεια, θα ακούμε ότι κάποιος, κάπου, κάποτε βρήκε ένα αρχαίο άγαλμα και το έδωσε σε κάποιον για μερικά αργύρια ή ότι άλλος πέταξε στην Αράπιτσα το άγαλμα που βρήκε για να μην μπλέξει με την Αρχαιολογία κι έπειτα θα διδάσκουμε στα παιδιά μας ότι η Νάουσα π.χ. ιδρύθηκε τον 15ο μ.Χ. αιώνα και ότι ο ιδρυτής της ήταν κάποιος Τούρκος στρατηγός που με ένα αστείο τέχνασμα έπιασε τους άγριους (!!) ως τότε Ναουσαίους και τους εξημέρωσε:".

Όταν σημείωνα πιο πάνω ότι -δεν θα κάνω καμιά επέμβαση στα όσα έγραφα στα ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΝΕΑ στις 5/12/1981, δεν εννοούσα φυσικά ότι θα τα παρουσιάζα και με το πολιτικό σύστημα που τότε ακόμη ίσχυε.

Εύχομαι μαζί με όλα τα άλλα κείμενα που

τιμών σε ιστορικές προσωπικότητες που δημιουργήθηκε στη Νάουσα, μιας λύσης οδηγού και για άλλα παρεμφερή προβλήματα, που ίσως υπάρξουν στο μέλλον όχι μόνο στη Νάουσα αλλά και οπουδήποτε αλλού.

2. Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ενας στρατηγός του σουλτάνου Μουράτ Α' (1326 - 1389), ο οποίος ονομαζόταν Εβρενός, άνδρας "πεπαιδευμένος, νουνεχής και περί τα στρατιωτικά λίαν πεπειραμένος" (αφού ο ίδιος, μόνο με τους υπασπιστές του, σύμφωνα με την τουρκική ιστορία των Γαζή και Αλή Εβρενός, προκάλεσε σύνταγμα 3.000 αντιπάλων, κέρδισε αυτοπροσώπως δέκα μάχες, "δισχιλίους διεπέρασεν εν στόματι μαχαίρας", (έσφαξε δηλαδή δύο χιλιάδες αντιπάλους του) όταν ήρθε στην περιοχή, όπου και τώρα βρίσκεται η Νάουσα, έμεινε κατάπληκτος από την ομορφιά της.

(Ήταν γύρω στα 1385, τότε που κατά πάσα πιθανότητα κατακτήθηκε και η περιοχή των Γενιτσών).

Ακολουθώντας έπειτα το ρέμα της Αράπιτσας, έφτασε στις πηγές της, όπου αντίκρισε μια ομάδα ανθρώπων "σχεδόν ημιαγρίων και ημιγυμνων" που έπαιρναν νερό.

Μόλις οι ημιάγριοι και ημίγυμνοι Μακεδόνες αντιλήφθηκαν τον Εβρενό με την ακολουθία του να τους πλησιάζει, το έβαλαν στα πόδια και πηδώντας "ως αίγαγροι" σκαρφάλωσαν μέσα από αόρατο σχεδόν μονοπάτι στη δυσπρόσιτη κορυφή της "Παλιονιάουσας".

"Εἰς τὴν ευαίσθητον ψυχὴν τοῦ Εβρενός ἀμέσως ἐγεννήθη ἡ ἐπιθυμία νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς ορεινοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους τῆς κακοζωίας καὶ νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς, τὰ ἀγαθὰ τῆς ευζωίας. Κινούμενος καὶ ὑπὸ φιλοδοξίας ἀπεφάσισε νὰ συνοικήσῃ τούτους εἰς τὴν ωραίαν καὶ τερπνὴν τοποθεσίαν, ἣν κατέχει νῦν ἡ πόλις Νάουσα".

Μόλις λοιπόν "αποκαταστάθηκε σχετική ειρήνη και τάξη" πήγε στην Ανδριανούπολη (εφόσον η Κωνσταντινούπολη δεν είχε ακόμη κυριευθεί από τους Τούρκους), για να δώσει λόγο των πράξεών του στον κύριό του (το σουλτάνο Μουράτ Α΄) και να του υποβάλει και τα συγχαρητήριά του για την αίσια έκβαση των κατακτητικών του επιχειρήσεων.

Ο σουλτάνος, αφού υποδέχτηκε τον πιστό και γενναίο στρατηγό του με φιλοφρονήσεις, διέταξε να του προσφέρουν γενναία και πλουσιότατη αμοιβή και του απένειμε επίσης και τον τίτλο του Γαζή, δηλαδή του τροπαιοφόρου νικητή.

Τότε ο Εβρενός παρακάλεσε το σουλτάνο αντί κάθε άλλης αμοιβής να του δωρίσει ένα κομμάτι γης ίσο με το δέρμα βουβαλιού για να χτίσει μέσα σ' αυτό μια πόλη, την οποία να βάλει κάτω από την εξουσία της Βασιλομήτορος.

Ο σουλτάνος θαύμασε και συγχρόνως γέλασε με το παράδοξο αίτημα του Εβρενός και του πρόσφερε πέρα από τις άλλες αμοιβές και ένα αυτοκρατορικό διάταγμα (Χάτι Σερίφ), (κάτι σαν τα χρυσόβουλα των βυζαντινών) με το οποίο πρόσταζε να εκπληρωθεί το αίτημα του στρατηγού του.

Ο Εβρενός με το αυτοκρατορικό διάταγμα στο χέρι έφυγε από την Ανδριανούπολη και ήρθε στον τόπο όπου και τώρα βρίσκεται η Νάουσα. Εσφαξε τη μεγαλύτερη βουβάλα και έκανε με το

δέρμα της ένα λεπτότατο λουρί, με το οποίο περιέλαβε το χώρο που χρειαζόταν για την πόλη που ήθελε να χτίσει.

Παραλλαγή του σχετικού με τα όρια της πόλης τμήματος της παράδοσης λέει ο Εβρενός, ξεκινώντας από τέσσερα σημεία (όσα τα σημεία του ορίζοντα), στα οποία κάρφωσε πασσάλους από ξύλο πλατάνου, τέντωσε το λουρί από το δέρμα της βουβάλας και με το μήκος του προσδιόρισε τα όρια της πόλης!!

Αυτοί οι τέσσερις πλατανένιοι πάσσαλοι, ως εκ θαύματος ρίζωσαν και βλάστησαν και έγιναν πελώρια πλατάνια (μήπως οι ειδικοί μπορούν να βρουν την ηλικία όσων υπάρχουν ακόμη;).

Υπάρχουν βέβαια και Ναουσαίοι που υποστηρίζουν ότι τα πλατάνια σημάδια των ορίων της Νάουσας δεν ήταν τέσσερα αλλά επτά.

Από μια απαρίθμηση πάντως, που μου έκαναν παρατήρησα ότι τα περισσότερα, αν όχι όλα, βρίσκονταν κοντά στα ποταμάκια που διέσχιζαν στα παιδικά μου χρόνια τη Νάουσα κινώντας μύλους και εργοστάσια και προσφέροντας νερό στις νοικοκυρές για το καθάρισμα των σπιτιών και για το πότισμα των κήπων...

Σκέφτηκα λοιπόν μήπως πριν από τα παλιά πλατάνια είχαν δημιουργηθεί τα ποταμάκια της Νάουσας και οι γαλαρίες με τις οποίες έγινε κατορθωτό να διοχετευθεί σ' αυτά νερό από την Αράπιτσα... Χρειάζεται οπωσδήποτε σχετική έρευνα.

3. ΤΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ ΤΟΥ ΕΒΡΕΝΟΣ

Όταν ο Εβρενός έβαλε τα όρια της νέας πόλης, σκέφτηκε να αιφνιδιάσει και να πιάσει με δόλο "τους τραχείς και άξεστους" εκείνους ορεισίβιους και να του κατεβάσει από το βουνό.

Προμηθεύτηκε γι' αυτό το σκοπό πολύχρωμα παπούτσια και μια νύχτα τα τοποθέτησε γύρω από τις πηγές την Αράπιτσας. Επειτα μαζί με τους ακολούθους του κούφτηκαν μέσα στους

εκεί ευρισκόμενους θάμνους και παραφύλαγαν...

Την άλλη μέρα οι ημιάγριοι κάτοικοι της Παλιονιάουσας κατέβηκαν, όπως συνήθιζαν, για να πάρουν νερό. Όταν είδαν τα παπούτσια γύρω από τις πηγές, στην αρχή έμειναν με το στόμα ανοιχτό από θαυμασμό, ενώ στην καρδιά τους φώλιαζεν ο φόβος. Επειτα από λίγο, επειδή πίστευαν ότι δεν υπάρχει κίνδυνος, πήραν θάρρος, πλησίασαν και αφού πήρε ο καθένας από ένα παπούτσι, προσπαθούσαν να καταλάβουν δοκιμάζοντάς το σε τι μπορούσε να τους χρησιμεύει. Χωρίς καθόλου να υποψιάζονται ότι τους είχαν στήσει παγίδα, έβαζαν τα παπούτσια πάνω στα κεφάλια τους ή έχωναν μέσα τα χέρια τους ώσπου τέλος πάντων κατάφεραν να μπήκουν μέσα σ' αυτά τα πόδια τους.

Όταν κατάλαβαν ότι βρήκαν σε τι χρησίμευαν τα παπούτσια, ένιωσαν απέραντη ευχαρίστηση και άρχισαν να τραγουδούν και να χορεύουν. Τότε ο Εβρενός και οι ακόλουθοί του βγήκαν από τους θάμνους, όπου ήταν κρυμμένοι, και έπιασαν τους ημιάγριους κατοίκους της Παλιονιάουσας, εφόσον για πρώτη φορά στη ζωή τους είχαν φορέσει παπούτσια, δεν μπορούσαν να τρέξουν, όπως έτρεχαν ξυπόλυτοι.

Στη συνέχεια μέσα σε λίγη ώρα ο στρατηγός Εβρενός με γλώσσα γλυκιά τους καθησύχασε, έδιωξε το φόβο τους και αφού κατάφερε να δεχτούν την προσφορά του, τους άφησε να ανεβούν στο βουνό για να πείσουν και τους άλλους ομοεθνείς τους ώστε όλοι μαζί με τις οικογένειές τους να κατεβούν στον τόπο που είχε αυτός διαλέξει για να κατοικήσουν. Στη συνέχεια ο στρατηγός Εβρενός με τη βοήθεια εκείνων των ημιαγριών (Ελλήνων) έβαλε τα θεμέλια της νέας πόλης, η οποία στα τουρκικά ονομάστηκε Αγοστός και στα ελληνικά Νάουσα ή Νιάουστα.

4. Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Ο συγγραφέας της "Ιστορίας της πόλεως Ναούσης" μετά την παρουσίαση της παράδοσης για την ίδρυση της πόλης σημειώνει: "Ουδεμία

αμφιβολία ότι οι ανωτέρω παραδόσεις έχουν το μυθολογικόν. Ιδίως η περί βουβάλου και δέματος αυτής εις μάντα μεταποιηθέντος μας υπενθυμίζει την περί ιδρύσεως της Καρχηδόνα παράδοσιν. Ατυχώς όμως δεν έχομεν άλλας πληροφορίας περί του συνοικισμού της προνομιούχου πόλεως, μηδεμίας περί τούτου γραπτής πηγής, καθ' όσον εγώ τουλάχιστον γνωρίζω, υπαρκτούς".

Βασική πηγή του σημειώματος αυτού αποτελεί η ιστορία της πόλεως Ναούσης του Ε.Ι. Στοιγιαννάκη. Στις σελίδες της ιστορίας αυτής 43-44 παρουσιάζεται και μια άλλη παράδοση σχετική με τον Εβρενός, η οποία διασώθηκε από το Φ. Μπωζιούρ (Tabl. de comm. de la Grece, 1887, 1897).

Η παράδοση αυτή χαρακτηρίζεται ως τουρκικής προέλευσης και πιθανολογείται ότι αυτή "παραποίησης είναι η περί ιδρύσεως της Ναούσης τσιαντή".

Με άλλα λόγια διατυπώνεται η υποψία πως και η παράδοση για την ίδρυση της Νάουσσας είναι τουρκικής προέλευσης, παραποίηση της (τουρκικής) παράδοσης για τον Εβρενός, η οποία περιλαμβανόταν στην τουρκική ιστορία του Γαζή και Αλή Εβρενός.

Ο γράφων έχει τη γνώμη πως δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία για την τουρκική προέλευση της παράδοσης της σχετικής με την ίδρυση της Νάουσσας και για τους στόχους της, από τους οποίους να ηρωοποιηθεί ο Εβρενός και από την άλλη να πεισθούν οι Ναουσαίοι ότι οφείλουν ευγνωμοσύνη στο σουλτάνο και τον Εβρενός, επειδή αυτοί δήθεν τους χάρισαν τα φώτα του πολιτισμού στα τέλη του 14ου - αρχές 15ου αιώνα μετά τη γέννηση του Χριστού...

5. Η ΑΡΧΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Πιθανή μήτρα απ' την οποία γεννήθηκε η παράδοση για την ίδρυση της Νάουσσας είναι η παρακάτω παρουσιαζόμενη παράδοση, που τη

καλλιεργούσαν όπως φαίνεται, οι απογονοί του Γαζή Εβρενός, επειδή εξυπηρετούσε τα συμφέροντα και τις φιλοδοξίες τους και που έλεγε περίπου τα εξής:

Επειδή ο σουλτάνος Μουράτ Α' θεωρούσε πολύ σημαντική την κατάκτηση της πατρίδας του Μ. Αλεξάνδρου, της Μακεδονίας, όταν πληροφορήθηκε ότι ο Εβρενός Μπέης την υπέταξε με μια μόνο εκστρατεία, του χάρισε τόση γη, όση θα μπορούσε να διατρεξει καθάλαρης μέσα σε μια μέρα και μια νύχτα "από ένα πρωί ως το επόμενο πρωί".

(Η πληροφορία ότι η Μακεδονία υποτάχθηκε μόνο με μια εκστρατεία του Εβρενός είναι φυσικά ανακριβής, αφού π.χ. για τη Βέροια η ιστορία γράφει ότι αναγκάστηκαν οι Τούρκοι περισσότερες από τρεις φορές να την πολιορκήσουν για να την ξανακατακτήσουν, επειδή κατάφερε κάθε τόσο να ξαναποκτά την ελευθερία της).

Όταν ο Εβρενός έμαθε για το χάρισμα που του έκανε ο σουλτάνος, έτιχε να βρίσκεται, σύμφωνα με την τουρκική παράδοση, στα Γενισά. Από τα Γενισά λοιπόν, αφού κατευθύνθηκε πρώτα κατά το νότο και έπειτα κατά το βορρά σχηματίζοντας κύκλο σταμάτησε στην Κολιακιά (Χαλάστρα). Με τη φόρα που είχε πάρει, θα είχε φτάσει και ως τη Θεσσαλονίκη, αν δεν τον είχε ξεγελάσει ένα κόκορας... που είχε λαλήσει νωρίτερα. Έτσι ο κάμπος της Θεσσαλονίκης, που απλωνόταν στα νότια και τα δυτικά των Γενισών ως τη Βέροια, έγινε τιμάριο του Γαζή Εβρενός. (αφού εκτοπίστηκαν από τα ζευγηλατεία, που είχαν αποκτήσει με βυζαντινά αυτοκρατορικά χρυσόβουλα, κάποιοι βυζαντινοί άρχοντες όπως π.χ. οι Σουλτάνοι Παλαιολόγοι και οι Σαραντηνοί...)

Σύμφωνα με την τουρκική παράδοση, που τη διέδωσε ο Φ. Μπωζιούρ βρίσκοντάς τη στο χειρόγραφο της τουρκικής ιστορίας των Γαζή και Αλή Εβρενός, που του είχε κοινοποιήσει ο Αβδουραχμάν Βέης, ο αρχηγός της οικογένειας του Εβρενός γύρω στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, ο Γαζή Εβρενός ήταν δυνατός σαν τον Ηρακλή. Με τη γροθιά του σκότωνε βόδι και δεν

δυσκολευόταν να το ριξεί στον ώμο του και να το κουβαλήσει...

6. ΗΜΙΑΓΡΙΟΙ ΚΑΙ ΗΜΙΓΥΜΝΟΙ...

Ήταν στ' αλήθεια δυνατό στα τέλη του 14ου ή στις αρχές του 15ου αιώνα μετά Χριστόν να υπάρχουν τόσο κοντά στη Βέροια ελληνικοί πληθυσμοί, χριστιανοί ημιάγριοι και ημίγυμνοι, που δεν είχαν δει στη ζωή τους υποδήματα, όταν οι Βεροιώτες έχτιζαν μερικές από τις πιο αξιόλογες εκκλησίες τους, όπως αυτές του Χριστού, του Αγίου Βλασίου, της Κυρωτίσσας και της Περιβλεπτης και στην περιοχή ανθούσαν πολλά μοναστήρια:

Μήπως οι Νιαιουστινοί, όχι μόνο δεν ήταν άγριοι αλλά ήταν καλωμαθημένοι από κάποια προνόμια που μάλλον απολάμβαναν, ως "προκαθήμενοι" ίσως κάποιου ζευγηλατείου βυζαντινού άρχοντος, άγνωστου ως τώρα σε μας, και δεν παραδίνονταν, αν δεν τα εξασφάλιζαν, οπότε ο Εβρενός Μπέης, επειδή βιαζόταν να υποτάξει τη Μακεδονία, ήρθε σε διαπραγματεύση μαζί τους:

Πόσο πιθανό φαίνεται το να ιδρύεται τον 14ο ή 15ο μ.Χ. αιώνα μια χριστιανική πόλη από μουσουλμάνους και να δίνονται δημοκρατικές ελευθερίες σε ημιαγρίους, τις οποίες αυτοί αξιοποιούν κατά θαυμαστό τρόπο, ώστε η πόλη τους σύντομα να γνωρίσει αξιοζήλευτη ακμή:

- Μάλλον καθόλου πιθανό. Οι Ναουσαίοι πρέπει να κέρδισαν τα προνόμιά τους με τη σθεναρή τους αντίσταση και με επίπονες διαπραγματεύσεις. Σίγουρα θα πρέπει να τους βοήθησε και η μακρόχρονη και λυσσαλέα αντίσταση της Βέροιας, που μαύρισε την ψυχή των επιδρομών τόσο, ώστε τη βίαφτισαν Καρα - Φέρια. Μαύρη Βέροια...

7. ΤΕΜΑΧΙΟΝ ΓΗΣ...

Το αίτημα του Εβρενός να του δοθεί το κομμάτι γης "ίσον τω δέρματι βουβάλου" (ίσο με το δέρμα

μιας βουβάλας) για να χτίσει μια πόλη και να τη βάλει κάτω από την προστασία της Βασιλομήτορος, αν πραγματικά σήμαινε παραίτησή του από κάθε άλλη αμοιβή, μπορεί να συγκινούσε τους ακροατές ή αναγνώστες της ιστορίας της ζωής τους. Από τη στιγμή όμως που γίνεται γνωστό ότι εκτός των άλλων τιμών είχε δεχθεί ως τοιφλίκι του το μεγαλύτερο μέρος του κάμπου της Θεσσαλονίκης, δεν μπορεί παρά να υποψιαστεί κάποιος πως "η παράσταση στήθηκε" για να παρουσιαστεί ο ήρωας και ως ιδρυτής πόλεων ώστε να μην υστερεί σε τίποτε από τον Μ. Αλέξανδρο, του οποίου τους "δυστυχημένους" ομοεθνείς είχε κληθεί από τη μοίρα να εκπολιτίσει...

Οι βιογράφοι (υμνογράφοι) του Εβρενός όπως φαίνεται δεν ήταν άμοιροι γνώσεων ούτε πέρα για πέρα αδέξιοι συγγραφείς. Γιατί, εκτός από το μύθο το σχετικό με την ίδρυση της Καρχηδόνας, που οικειοποιήθηκαν για χάρη του ήρωά τους, με μαεστρία, τον παρουσίασαν να μιλάει στους Μακεδόνες όπως μιλούσε σ' αυτούς ο Μ. Αλέξανδρος πριν από χίλια εφτακόσια περίπου χρόνια, όταν είχαν στασιάσει στην Ασία και δεν ήθελαν να συνεχίσουν την προέλαση.

Τότε ο Μ. Αλέξανδρος για να συγκινήσει τους στρατιώτες του δείχνοντάς τους πόσο αγάριστα του συμπεριφέρονταν τους θύμισε ανάμεσα στα άλλα ότι ο πατέρας του, ο Φίλιππος, αφού τους παρέλαβε φτωχούς, που περιφέρονταν εδώ και κει... ντυμένοι με δέρματα (όπως οι ημίγυμνοι και ημίγυμνοι Νιαουστινοί), τους έδωσε να φορούν χλαμύδες, αντί ακατέργαστα δέρματα (ασφαλώς και υποδήματα) και τους κατέβασε από τα ύρη και τα βοινά στις πεδιάδες (από την Παλιονιάουστα, στη Νιάουστα...) (Αρριανού, Ανάβαινις Αλεξάνδρου κεφ. Ζ, 9,2).

Η σκηνή της συνάντησης Εβρενός - Μακεδόνων δεν είναι τυχαία αλλά κατά πάσα πιθανότητα "εύρημα" των βιογράφων του, επιδέξιων πλαστογράφων, όπως εύρημα κάποιων άλλων ήταν τα όσα είπαν στον Τούρκο περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπή, όταν στα 1668 επισκέφτηκε τη Βέροια, για το "τουρκικό" όνομα Καραφέρια, ότι δήθεν παράγεται από το όνομα κάποιου άλλου Τούρκου Γαζή του Καρά Φερέ που πρώτος πάτη-

σε τα τείχη της, εύρημα, που όποιοι δεν ξέρουν την πληροφορία του Στέφανου του Βυζάντιου (6ος αι. μ.Χ.) τη σχετική με τον ιδρυτή της παναρχαίας πόλης Βέροιας, τον Φέρωνα, τον οποίο οι αρχαίοι Μακεδόνες έλεγαν Βέρωνα, μπορεί να παραπλανηθούν.

Η απάτη και η πλαστογραφία δεν ήταν βιαία μονοπώλιο των βιογράφων του Γαζή Εβρενός, είναι άθλημα πανάρχαιο, γι' αυτό όμως πάντα θα ισχύει το ευαγγελικό "Ουδέν δε σκεπτόμενον ο ουκ αποκαλυφθήσεται, και κενόπτόν ο ου γνωσθήσεται" (Κατά Λουκάν ΙΒ').

8. ΤΟΥΡΚΙΣΤΙ ΑΓΟΣΤΟΣ...

Όσα γράφτηκαν πιο πάνω για την πλαστογραφία ισχύουν απόλυτα και για την καταγωγή του ονόματος Αγοστός, αν αυτό παρουσιάζει ως τουρκικό, όπως ίσως συμπεραίνεται από κατακλείδα την παράδοσης της σχετικής με την ίδρυση της Νάουσας από το Γαζή Εβρενός, η οποία λέει ότι η νέα πόλη "ωνομασθή Αγοστός τουρκιστί και ελληνιστί Νάουσα ή Νιάουστα". Γιατί δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κάποιος που ασχολείται κάπως με την καταγωγή των ονομάτων ότι το όνομα Αγοστός είναι παραφθορά τουρκική του ελληνικού ονόματος Νιάγους - Νιάουστα.

Ας σημειωθεί ότι ο Τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπή, που πέρασε από τη Νάουσα την άνοιξη του 1668 κατέγραψε το όνομά της ως Anusdos (Αουσοντός). Το όνομα αυτό, όπως φαίνεται, δε διαφέρει ριζικά από το Αγοστός και δεν αποκλείει την παραγωγή από κάποια παραλλαγή ιδιωματική του κοινού πρωτοτύπου του ονόματος της Νιάουστας, Νιάγουςτας ή Νιάουστας.

Την οριστική απάντηση σχετικά με το αν ήταν το αρχαίο όνομα της Νάουσας δεν μπορεί να μας τη δώσει, όταν δημοσιευθεί το δεύτερο κομμάτι μιας αρχαίας επιγραφής ανακαλυφθείς στην Κρίσειω, η οποία βρέθηκε τις τελευταίες ανασκαφές στον τάφο της Κρίσειως. Το πρώτο κομμάτι είχε βρεθεί στις πρώτες ανασκαφές

είχε δημοσιευθεί απο τον αρχαιολογο Φ. Πετσα. Ανάμεσα λοιπόν στα ονόματα και τοπωνύμια του πρόπου εκείνου κομματιού είναι γνωστό ότι υπάρχει και κάποιο περιφραστικό τοπωνύμιο με πρώτη λέξη το επίθετο Νέα... Ας ευχηθούμε να είναι μόνο ζήτημα χρόνου η πολυπλοκότητα απάντησης.

Αν όμως, πέρα απ' όσα προσημειώθηκαν, υποχρεωνόμασταν να δεχτούμε ότι το αρχικό όνομα της ηρωικής μας πόλης ήταν το όνομα Νάουσα, η μετοχή δηλαδή του αρχαίου ελληνικού ρήματος νάω (=ρέω και νάοισα = ρέουσα), τότε φυσικά τα περί ημιαγρίων και ημιγύμων, τα οποία έτσι κι αλλιώς αποδεικνύονται ανάξια λόγου, θα έπρεπε να αντικατασταθούν από σχετικά με ανθρώπους αρχαιομαθείς και λογίους ή τέλος πάντως θα έπρεπε να δεχτούμε ότι ανάμεσα στους πρώτους κατοίκους της νέας πόλης, αν αυτή πράγματι ιδρύθηκε στα τέλη του 14ου αιώνα, υπήρχε και κάποιος λόγιος, ένας π.χ. ιερέας, εφόσον ήταν χριστιανοί.

9. ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Αν η παράδοση για την ίδρυση της Νάουσας είναι πράγματι παραποίηση, όπως προαναφέρθηκε, μιας τουρκικής παράδοσης, που διέσωσε στο έργο του ο Φ. Μπωζιούρ, τότε ο χρόνος της δημιουργίας της θα πρέπει να συσχετισθεί με την τουρκική ιστορία των Γαζή και Αλή Εβρενός από την οποία ο Φ. Μπωζιούρ την άντλησε.

Αν πάλι λάβουμε υπόψη μας ότι ο Τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπή, που μνημονεύτηκε και παραπάνω, όταν γράφει το έργο του για τη Νάουσα, ενώ λέει ότι αυτή "αποτελεί (το 1668 που την επισκέφθηκε) βακούφι του Γαζή Εβρενός, δε λέει τίποτε σχετικά με ίδρυσή της από αυτόν, τότε ίσως μπορούμε να υποθέσουμε ότι η παράδοση περί ιδρύσεως της Ναούσης από τον Γαζή Εβρενός πλάστηκε μετά το 1668, διακόσια πενήντα περίπου χρόνια μετά το θάνατο του φερόμενου ως ιδρυτή, ο οποίος πέθανε στα 1417

Δεν πρέπει να παραλείψουμε να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με σωζόμενα βακουφικά τεφτέρια η Νάουσα ήταν βακούφι του Αχμέτ Μπέη, του εγγονού του Γαζή Εβρενός και όχι του ίδιου του Γαζή Εβρενός και σύμφωνα με μία άλλη παράδοση ιδρύθηκε από το Σείχη Ιλαχή, τον γνωστό και ως Σιάχη Λιάνη, με εντολή του Αχμέτ Μπέη.

Τέλος πρέπει να μνημονεύσουμε ότι λίγες είναι οι πόλεις της Μακεδονίας που ο Εβλιγιά Τσελεμπή δεν τις αναφέρει ως χάσια ή βακούφια και ότι η Νάουσα εκτός από βακούφι του Αχμέτ Μπέη, εγγονού του Εβρενός, ήταν και χάσι της βασιλομήτορας, άγνωστο όπως από τότε.

Οπωσδήποτε αξίζει να γίνει μεγαλύτερη έρευνα για να ριχτεί άπλετο φως στην ιστορία της ηρωικής Νάουσας και να αποδοθούν "τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ".

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Ε.Ι. Στουγιαννάκη**, *Ιστορία της Πόλεως Ναούσης*, έκδοση του Συλλόγου Αποφοίτων Λαμπείου Γυμνασίου Ναούσης "ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΛΟΓΙΟΣ", Θεσσαλονίκη 1976.
2. **Βασίλη Δημητριάδη**, *Η Κεντρική και Δυτική μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή*, Θεσσαλονίκη 1973.
3. **Γεωργίου Χ. Χιονίδη**, *Ιστορία της Βέροιας, της πόλεως και της περιοχής*, τομ. Β', Βυζαντινοί χρόνοι, Θεσσαλονίκη, 1970.
4. **Γ.Ι. Θεοχαρίδου**, *Μια διαθήκη και μια δίκη Βυζαντινή*, Μακεδονικά, περ. Συγγρ. Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1962.
5. **Θ. Γαβριηλίδη**, "Νάουσαν ακρότομον πέτραν", περ. ΝΙΑΟΥΣΤΑ τεύχος 67, 1994.
6. **Θ. Γαβριηλίδη**, "Η ετυμολογία τους ονόματος της Βέροιας", εφ. "Ημερήσια" 7-3-1990.
7. **Μ. Βαλσαμίδη**, "Ιστορικοπολιτικά θέματα, ο Φερεντζές", εφ. "ΛΑΟΣ", 5,7-10-1999.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος

της Λευκής Σαμαρά

Οι λαοί ζούνε πάντα με ομαδικούς τρόπους ζωής, ομαδικές παραδόσεις δεισιδαιμονίες και έθιμα.

Αρχίζοντας από τους προ Ομηρικούς χρόνους, και φτάνοντας έως αυτούς που έγραψαν Απομνημονεύματα της Ελληνικής Επανάστασης, μπορούμε να δώσουμε τόμους στοιχείων από όλα τα πεδία της παλαιότερης ελληνικής ζωής.

Όμως ο πρώτος νους που ανέλυσε τα συστατικά της λαογραφικής έρευνας, κατά τον Δ. Λουκάτο, είναι ο Αριστοτέλης. Αυτός μας έδωσε ορισμούς για τα λαογραφικά είδη του λόγου, ανεζήτησε το νόημα των μύθων, περιέγραψε τους "λαϊκούς βίους" και αξιολόγησε το κριτικό πνεύμα του λαού. "Δει προσέχειν των εμπειρών και πρεσβυτέρων ή φρονίμωνταις αναπόδεικτης φάσει και δόξαις, ουχ ήττον των αποδείξεων διά γαρ το έχειν εκ της εμπειρίας όμμα, ορώσιν ορθώς". (Πρέπει να δίνουμε προσοχή στους αναπόδεικτους λόγους και τις δοξασίες των εμπειρών, των μεγαλύτερων και των συνετών, όχι λιγότερο από τα αποδεδειγμένα, γιατί μέσα από το μάτι της εμπειρίας, διαβλέπουν σωστά).

Οι λαοί έχουν πάντα τις ίδιες ιδιότητες και εκδηλώσεις γι' αυτό χαιρέται κανείς την αρχαία ζωή, όταν τη βλέπει και μέσα στη δική του.

Βέβαια αν θα πάμε στους αρχαίους ναούς δεν θα βρούμε πολλά όμοια με τις εκκλησίες μας, γιατί η θρησκεία άλλαξε. Όμως οι κίονες δεν λείπουν και από τους σημερινούς ναούς, αποδεικνύοντας μια εσωτερική ανάγκη σύνδεσης της αρχαιότητας με το σήμερα.

Γι' αυτό και κάθε εποχή του χρόνου έχει τα δικά της λατρευτικά έθιμα και δοξασίες εκκλησιαστικές και ειδωλολατρικές που πορεύονται

μαζί.

Χειμωνιάτικες γιορτές και λαϊκά έθιμα.

Στις χειμωνιάτικες γιορτές από τις Αγίας Βαρβάρας, 4 Δεκεμβρίου, έως του Αγίου Βλασίου 11 Φεβρουαρίου, συναντώνται με παραδοσιακή ένταση έθιμα ειδωλολατρικά και χριστιανικά μαζί, αλλά και άλλες πλαισιωτικές ενδιαμέσες γιορτές Αγίων, που συμπορεύονται κατά τη μεταβατική αυτή ώρα του "άκρου του χειμώνα" προς την αισιόδοξη άνοιξη.

Όλες είναι δεμένες με τον φυσικό χρόνο που περιβάλλει τον άνθρωπο και τελούνται με τρεις επιθυμητές σκοπιμότητες.

α) Να χαρούν οι άνθρωποι τη μετάβαση από τη χειμωνιάτικη περίοδο και το σκοτάδι στο ανοιξιάτικο φως και στη βλάστηση (χειμερινές τροπές του ήλιου, στις 22 Δεκεμβρίου). β) Να εξασφαλίσουν την επιτυχία για τον νέο χρόνο που έρχεται. γ) Να τονώσουν το θρησκευτικό και οικογενειακό αίσθημα, ιδιαίτερα με τις εκκλησιαστικές αλλά και σπιτικές τελετές των Χριστουγέννων, του Αι Βασιλίου και των Φώτων.

Ο πρώτος σκοπός επιδιώκεται με τις πρασινάδες (ομοιοπαθητική μαγεία) με το Χριστουγεννιάτικο δέντρο, με τους πολύχρωμους φωτισμούς, την αναμμένη εστία, το κυνηγητό των Καλικαντζάρων και τον Αγιασμό των Φώτων τότε που, αφού αγιαστούν τα νερά, ξεθαρρεύουν και τα καράβια να ταξιδέψουν.

Ο δεύτερος σκοπός πραγματοποιείται με τα κάλαντα, τις ευχές, τα δώρα τα τυχερά παιχνίδια, τις βασιλόπιτες και τα άλλα γλυκά και όλο το πλήθος των εθίμων που δοκιμάζουν ή επικαλούνται

νται την καλή τύχη, γύρω από την Πρωτοχρονιά.

Ο τρίτος (νεότερος χριστιανικός) εφαρμόζε-
ται με τις νυκτερινές Ακολουθίες των Χριστου-
γέννων και των Φώτων, με τους ωραίους παρα-
δοσιακούς ύμνους, αλλά και τις οικογενειακές
συγκεντρώσεις, τα φαγητά και τις τελετές του
τραπεζιού που είναι σπιτολατρικά, μαζί και χρι-
στιανικά μέσα στη σύνθετη παράδοση των αιώ-
νων μας (Δ. Λουκάτου Τα Λατρευτικά. Λαϊκά
Βιώματα).

Οι Αγιολογίες του χειμώνα ή έχουν σχέση με
την υγεία όπως η Αγία Βαρβάρα και ο πονόλαι-
μος των παιδιών, με το ειδικό της ημέρας σιρο-
πιαστό γλύκισμα σε σχήμα λάρυγγα που φτιάχ-
νουν οι μανάδες στη Μακεδονία (τον γρακλιάνο)
του Αγίου Σπυρίδωνα που είναι για τα αυτιά και
παίρνουν λάδι από το καντήλι του να σταλάζουν
στο αυτί και τ' Αη Λευτέρη για τις έγκυες, που
"μεταλαβαίνουν να λευτερωθούν με το καλό".

Το Αι Μόδεστου 18 Δεκεμβρίου οι γεωργοί
περιπολούν τα ζωντανά τους στα χωριά και
δεν δουλεύουν (τους βους αροτήρας, των αρ-
χαιών) να τα ευχαριστήσουν για τη βοήθεια που
τους πρόσφεραν στη σπορά.

Ο Ήλιος ο Κυρίαρχος

"Του Δεκέμβρη η μέρα, καλημέρα - καλησπέ-

"Ρουγκατουραίοι" στο Λιανοβέγγι, 1997

ρα" λέει ο λαός, γιατί τότε έχουμε τις ποιο μικρές
μέρες και τις πιο μεγάλες νύχτες.

Με το παλαιό ημερολόγιο απ' του Αι Σπυρί-
δωνα 12 Δεκεμβρίου η μέρα μεγαλώνει σπυρί -
σπυρί (τις 22 του Δεκέμβρη από το χειμερινό
ηλιοστάσιο) και 19 Δεκεμβρίου, παραμονή του
Αι Ιγνατίου, αγναντεύει ο ήλιος προς το καλο-
καίρι.

Με τον ήλιο και το φως σχετίζεται και η
μεγαλύτερη γιορτή του Δεκέμβρη, τα Χριστού-
γεννα.

Ορίστηκε αυτήν την ημερομηνία, ημέρα των
γενεθλίων του Μίθρα, Θεού του Ήλιου και του
φωτός και αρχηγού στον αγώνα κατά του σκό-
τους. Ήταν ο αγαπητότερος των Θεών και η
λατρεία του ήταν πολύ διαδεδομένη.

Για να μπορέσει να τον εκτοπίσει ο χριστιανι-
σμός, ο Χριστός συνδέθηκε με τον ήλιο στην
υμνογραφία των Χριστουγέννων "Ανέτειλας, Χρι-
στέ εκ Παρθένου" "Η γέννησή σου Χριστέ ο
Θεός, ανέτειλε τω κόσμω..." "Σε προσκυνούν τον
Ήλιον της Δικαιοσύνης..."

Το φυσικό φαινόμενο της μείωσης και της
αύξησης του φωτός επηρεάζει τη ζωή πάνω στη
γη και την παραγωγή του σταριού, βασικής τρο-
φής των Ελλήνων από τα νεολιθικά χρόνια. Ο
συσχετισμός τους ουρανού και της γης, που αντι-

στοιχεί στο φυσικό ημε-
ρολόγιο συσχετίζεται
και με τον πολιτισμό του
κάθε τόπου και μετα-
φράζεται σε εορτολόγιο,
λαϊκό και επίσημο (Αλ-
κη Κυριακίδου, Τα λαο-
γραφικά).

Η εκκλησία μας χρη-
σιμοποίησε τις ηλιακές
τροπές και τις ισημερίες
ως εξής:

- Χειμερινές τροπές.
25 Δεκεμβρίου - Γέννη-
ση Χριστού

- Θερινές τροπές. 24
Ιουνίου - Γέννηση Ιωάν-

νη Προδρόμου

- Εαρινή ισημερία. 25 Μαρτίου - Σύλληψη Χριστού - Ευαγγελισμός.

- Φθινοπωρινή ισημερία. 23 Σεπτεμβρίου - Σύλληψη Προδρόμου

Η αιτιολογία της τοποθέτησης αυτής, βρίσκεται στο κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο όπου ο Πρόδρομος εξηγεί στους μαθητές του ότι δεν είναι αυτός ο Χριστός, αλλά Εκείνος που βάπτισε στον Ιορδάνη "Εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δε ελαττούσθαι" Και αυτός είναι ο λόγος που σε σχέση με τον Ήλιο, ο Χριστός τοποθετήθηκε στην αύξηση και ο Πρόδρομος στη μείωση του φωτός.

Εχθρός του Ήλιου είναι το σκοτάδι. Τα όντα που συμβολίζουν το σκοτάδι ζουν όλο το χρόνο στα έγκατα της Γης και είναι οι εχθροί του ήλιου, οι Καλικάντζαροι της λαϊκής μας παράδοσης. Μαύροι, κουτσοί, με πολλά κουσούρια.

Όλο το χρόνο η δουλειά τους είναι να πριονίζουν το δέντρο που κρατάει τη Γη. Όταν δεν μένει παρά μια κλωστίτσα για να κοπεί το δέντρο και να χαλάσει ο κόσμος, τότε, την παραμονή των Χριστουγέννων, ανεβαίνουν πάνω στη Γη όπου μένουν δώδεκα μέρες, ως την παραμονή των Φώτων, και σε αυτό το διάστημα το δέντρο του κόσμου θεριεύει και γίνεται όπως πρώτα.

Αυτές τις δώδεκα μέρες που οι Καλικάντζαροι ανεβαίνουν στον πάνω κόσμο, τα "Καλικαντζάμερα" αρχίζουν με τις τεράστιες φωτιές που

ανάβουν από βραδύς, από ολόκληρους κορμούς δέντρων, στις γειτονιές και στους περιβόλους των ναών τα "Δωδεκαήμερα". Τα Ελληνικά έθιμα του Δωδεκαημέρου, έχουν τα περισσότερα την καταγωγή τους στις ρωμαϊκές γιορτές αυτής της περιόδου, οι οποίες έχουν πάρει πολλά στοιχεία της ελληνική λατρείας, αλλά και έθιμα της ανατολής.

Η χριστιανική εκκλησία μην μπορώντας να αποτρέψει τα βαθιά ριζωμένα ειδωλολατρικά έθιμα, όπως θυσίες ζώων, μεταμφιέσεις τυχερά παιχνίδια, τοποθέτησε δικές της μεγάλες γιορτές και ανέχθηκε να ενσωματωθούν σε αυτές πατροπαράδοτα λαϊκά έθιμα.

Ετσι με τις φωτιές που αφήνουν να καίνε μέρα - νύχτα (Νάουσα, Φλώρινα, Καστοριά, Σιάτιστα) απομακρύνουν τους Καλικάντζαρους, και ψήνοντας κρέας και λουκάνικα στις φωτιές του καλοπιάνουν για να φάνε και να μην κάνουν κακό.

Στα χωριά του Ρουμλουκιού (στην Αλεξάνδρεια της Ημαθίας) τη δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων γίνεται χοιροσφαγή. Η "γρονουχαρά" όπως τη λένε οι ντόπιοι.

Τα ζώα σφάζονται μπροστά στον κόσμο (λίγο άγριο, είναι αλήθεια...) βράζεται το κρέας σε μεγάλα καζάνια και σερβίρεται στα τραπέζια που στήνονται στις πλατείες των χωριών όπου και γίνεται μεγάλο γλέντι με νταούλια και ζουρνάδες.

Η "γρονουχαρά" στο Λοιτρό Ημαθίας

Επίσης βγαίνουν και οι Ρουγκατσαραίοι, ομάδες φουστανελοφόρων, με ξύλινα όμως σπαθιά, που αφού πάρουν την ευλογία του παπά, γυρίζουν χορεύοντας με νταούλια στα χωριά. Θεωρείται "γούρι" στα σπίτια που πηγαίνουν να τους "δωρίζουν" και τα χρήματα που μαζεύονται όλο το δωδεκαήμερο τα δίνουν για τις ελλείψεις των εκκλησιών. Επίσης στην περιοχή της Καστοριάς γίνονται μεταμφιέσεις και γλέντια το δωδεκαήμερο αντί τις απόκριες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

“Τα ὄωδεκαήμερα που ν’ η Μαναια λεχωνά δεν πλένουν, δεν πάνε στο χωράφι, κι όταν λούζονται δεν χύνουν το νερό ὄξω” λένε στην Ηπειρο.

Εἶπεν ὁ Χριστός, “δώδεκα μήνες σας φλάγω και δώδεκα μέρες φλαχτήτε ατοί σας” και ὅλα τελειώνουν με τον αγιασμό των υδάτων τα Φύτα που οὐ Καλικάντζαραί οὐ εξαφανίζονται πάλι στα εγκατα της γης.

Στα ἔθιμα, που θέλουν να εξασφαλίσουν την εὐτυχία και την καλοχρονιά ἀνήκουν τα κάλαντα που εἶναι γεμάτα ἀπὸ “παινέματα” και εὐχές προς τον νοικοκύρη του σπιτιοῦ και τη φανίλια του και στην Ελλάδα τραγουδοῦν τα παιδιὰ την παραμονή των Χριστουγέννων, του Αἰ Βασιλιοῦ και των Φώτων.

Εἰσὶς οὐ ἀνθρωποὶ ἀνταλλάσσουν δῶρα και εὐχές, ὀρίζοντας με τον τρόπο αὐτό και ἐπιβεβαιώνοντας καθιερωμένες σχέσεις, παιδιὰ προς γονεῖς, ἀντρες προς γυναῖκες, βαφτιστήρια, συμπεθέρια κ.τ.λ.

Τον Φλεβάρη, τον ποιο μικρὸ μήνα του χρόνου, ἔχουμε τη γιορτή του Αἰ Τρύφωνα προστάτη των ἀμπελοφυγῶν και των ἀγροτῶν. Η ἀργία τηρεῖται στη Μακεδονία με μεγάλη εὐλάβεια, διαβάζονται εὐχές για καλὸ καρπὸ στην ἐκκλησία και μετὰ οὐ ἀγροτικοὐ συνεταιρισμοὐ κερνάνε ὄλο το ἐκκλησίασμα, δέχονται εὐχές για κάρπισμα της γης και παίρνουν ἀγιασμό να ριζουν στα χωράφια τους.

Μεγάλη γιορτή για ὅλες της μανάδες εἶναι και η Ὑπαπαντή που ἀπὸ την παραμονή συρρέουν στη χάρη της να ἀνάψουν κερὶ και να βάλουν ἄρτο να διαβαστεῖ, για την υγεία των παιδιῶν “γιατὶ εἶναι μάνα και καταλαβαίνει”.

Του Αἰ Σημιοῦ του βασταχτή, ἀπαγορεύεται κάθε εργασία στις ἐγκυες “να μην γεννηθεῖ το παιδί σημειωμένο”.

Κάθε τέσσερα χρόνια, τη δίσεκτη χρονιά, ἔχει τη γιορ-

τη του, στις 29 Φλεβάρη ὁ Ἅγιος Κασσιανὸς “που γιορτάζουν οὐ οκνοὐ”.

Μια παράδοση ἀπὸ τη Μυτιλήνη, λέει πως μια μέρα ἐκεῖ που ἔκατσε ὁ Χριστός να ξαποστάσει, με τους Ἀπόστολους, τον πλησίασαν ὄλοι οὐ Ἅγιοι και του γυρέψουν δουλειά. “Χριστέ μου τι θέλεις να κάμω”; ρωτᾶει ὁ Αἰ Νικόλας. “Πάνε να βοηθήσεις τα καράβια που βολοδέρνουν”, τούπε ὁ Χριστός, στον Αἰ Τρύφωνα να πάρει το κλαδευτήρι και να διώξει τις ἀρρώστιες ἀπὸ τα δέντρα και ἔδωσε σε ὄλους ἀπὸ μια δουλειά. Πίσω - πίσω και ἀργὰ πήγε και ὁ Ἅγιος Κασσιανός. “Εγὼ Χριστέ μου τι να κάνω;” Γέλασε ὁ Χριστός, και τούπε “Ἀμ ἐσύ εἶσαι που εἶσαι οκνός. Φύλαγε λοιπὸν τον Φλεβάρη, κι ἄμα δεις και τραβάει εἴκοσι ἐννιά, ἔμπα μέσα στο εικοσιεννιά και κάμε τη δουλειά σου. Πάλι σαν δε ἔχει εἴκοσι ἐννιά, κάτσε ἀπὸ ὄξω.”

Ἀλλὰ ὁ Φλεβάρης εἶναι και μήνας χορευταράς και ξένοιαστος, γιατί τότε ἀρχίζουν οὐ ἀπόκριες, ὄπου συγκεντρώθηκαν ὄλα τα εἰδωλολατρικά και παγανιστικά ἔθιμα με ὄριο την Καθαρή Δευτέρα και ἀρχίζει ὁ ἐξαγνισμός και η νηστεία της σαρακοστής που συνοδεύονται με τον κύκλο του Πάσχα που ὀρίστηκε με ἀπόφαση της Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου το 325 μ.Χ. να γιορτάζεται την πρώτη Κυριακή μετὰ την πανσέληνο της εαρινῆς ἰσημερίας.

Ὁ “καρτσιόνος” της Μεταμόρφωσης στη Νάουσα ἀνάβει τα Χριστοῦγεννα και σβήνει των Φώτων

Γράφουν για το περιοδικό μας...

ΣΤΑΣΕΙΣ

Περίπερα

«Νιάουστα», Έτος 23ο, Τεύχος 86, Μάρτιος '99

της Μάρης Θεοδοσοπούλου

Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα "Εποχή" και γράφτηκε από την κ. Μάρη Θεοδοσοπούλου, κορυφαία κριτικό της λογοτεχνίας. Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού νιώθει ιδιαίτερα υπερήφανα για το δημοσιεύμα αυτό για την ΝΛΑΟΥΣΤΑ και ευχαριστεί θερμά την κ. Θεοδοσοπούλου, όπως και τον αγαπητό φίλο κ. Γιάννη Καισαρίδη που είχε την καλοσύνη να μας το στείλει.

Αν δεν γνωρίζετε το περιοδικό της Νάουσας, εσείς χάνετε. Διότι πρόκειται για ένα μακρόβιο, μεταπολιτευτικό περιοδικό, με ενδιαφέροντα κείμενα, ιστορικά, λαογραφικά, αρχαιολογικά, συχνά και λογοτεχνικά. Οπως φαίνεται, κάποτε, υπήρξε μια "ρομαντική παρέα" αποφοίτων που δημιούργησε έναν πολιτιστικό σύλλογο και την άνοιξη του 1977, ξεκίνησε το περιοδικό. Ο "αρχηγός" της παρέας και πρόεδρος του συλλόγου, Οδυσσέας Ντινόπουλος, που έφυγε νωρίς, βάφτισε το περιοδικό και του έδωσε το παλαιό όνομα της πόλης, Νιάουστα, Νιάγουστα επί Τουρκοκρατίας, παραφθορά της Νέας Αυγούστας

των Ρωμαϊκών Χρόνων.

Σταθερή η συντακτική επιτροπή εκτός από τις αναπότρεπτες αποδημίες. Η δημοσιογράφος Λευκή Σαμαρά, η Ελένη Μήτσιαλα, που στη διάρκεια της εικοσαετίας έγινε Μήτσιαλα - Ζεγκίνη, ο Αλέκος Οικονόμου και ο Χρ. Μπαταντζής, σε αντικατάσταση του Ο. Ντινόπουλου. Σταθερός και ο αντιπρόσωπος του περιοδικού στην πρωτεύουσα του νομού τη Βέροια, ο γεωπόνος Γιάννης Καρατσιώλης. Αν και οι κάποιες αλλαγές μοιάζουν αναπόφευκτες. Το αλλοτινό, τριμηνιαίο περιοδικό του συλλόγου αποφοίτων Ναούσης, γύρω στο 1990, υιοθετείται ως περιοδική έκδοση της

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Πολιτιστικής, Εταιρείας Νάουσας "Αναστασιος Μιχαήλ ο λόγιος".

Για όσους αγνοούν τον μεγαλύτερο, πιθανώς, λόγιο της Νάουσας, σε ένα παλαιότερο τεύχος του περιοδικού, ο Κ. Στ. Σπορέλας παραθέτει βιογραφικά στοιχεία από τη δραστηριότητα του Αναστασίου Μιχαήλ στη Ρωσία του Μεγάλου Πέτρου. Μια "προσωπικήτητα πανευρωπαϊκής ακτινοβολίας", που έζησε στο γύρισμα του 17ου αιώνα. Τις πρώτες στέρες βάσεις της παιδείας του τις οφείλει στην ιδιαίτερη πατρίδα του. Συνέχισε με σπουδές στη Γερμανία, ταξίδευσε στην Ευρώπη, πριν καταλήξει στη Ρωσία. Ένας λόγιος, πατριώτης και δεινός ρήτορας, που το 2000 συμπληρώνονται 320 χρόνια από την πιθανή ημερομηνία της γέννησής του.

Η Νάουσα είναι μια μακεδονική πόλη, στις ανατολικές υπώρειες του Καρακάμεν. Η εισήγηση του Μ.Β. Χατζόπουλου στο Διεθνές Συνέδριο "Αλέξανδρος ο Μέγας", το 1998, που δημοσιεύεται στο τρέχον τεύχος του περιοδικού, πληροφορεί για την οργάνωση της Μακεδονίας κατά την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Σε ένα άλλο ενδιαφέρον άρθρο, ο φιλόλογος Θ. Γαβριηλίδης επεξηγεί τα ονόματα των νεοεμφανισθέντων, με το σχέδιο Καποδίστρια. Δήμων: ο δήμος των Ανθεμίων, των Αντιγονιδών, της Μακεδονίδος - δάνειο αυτό από τον Ηρόδοτο - της Δοβράς, που ορθότερο θα ήταν του Δοβρά, αλλά και της Βεργίνας.

Εμπειριστατωμένο το κείμενο των Α. Σαμαρά και Δ. Πανταζόπουλου, μας ταξιδεύει στη Λίμνη των Γιαννιτσών, χώρο γεωγραφικό αλλά και ιστορικό, ακόμη και λογοτεχνικό. Για ορισμένους θα μείνει ο Βάλτος, στην

κατά Πηνελόπη Δελτα του. Ο κατ'εξοχήν τόπος των εφηβικών τους φαντασιώσεων. Εκεί όπου κρύβονταν οι Βούλγαροι κομιτατζήδες και δοξάστηκαν οι Έλληνες καπεταναίοι. Ανάμεσα σε αυτούς και ο Γιώτας Γκόνος, του οποίου το ηρωικό τέλος ανιστορεί στο τεύχος ο ερευνητής Γ. Τουσίμης.

Ονόματα δημοτικών αρχόντων ανά την επικράτεια, παλαιότερων και σημερινών, δεν συγκρατούμε, ούτε καν της περιοχής στην οποία ψηφίζουμε. Ωστόσο, ο μακροβιότατος δήμαρχος Νάουσας, με τον χαιρετισμό του οποίου και ανοίγει το τεύχος, μας φάνηκε παλαιός γνώριμος. Πρόκειται για το δήμαρχο Δημήτρη Βλάχο, αυτόν, που στις αρχές του '80, "αποκαθήλωνε προτομές εθνικοφρόνων" και κάποια 28η Οκτωβρίου, "αντί πανηγυρικού στη Μητρόπολη της πόλης, άρχισε να απαγγέλλει, στεντορεία της φωνή, το Αξιον Εστί, προς γενικό σκανδαλισμό των υπολοίπων αρχών του τόπου". Τουλάχιστον, αυτά έκανε ο εν λόγω δήμαρχος, σύμφωνα με τη λογοτεχνική και σίγουρα μυθοποιητική εκδοχή του, την οποία δίνουν οι "Τόποι τέσσερεις" του Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλου (Κρατικό Λογοτεχνικό Βραβείο Ταξιδιωτικού, το 1996). Ο περί ο λόγος, Ηλείος συγγραφέας, προτού πολιτογραφηθεί ισόβιος καλλιερηγητής Νάουσας Πάρου, χρημάτισε για ένα χρόνο φρούραρχος Νάουσας Ημαθίας, εξ ου και το πεζό, "Η Νάουσα των νερών".

Επίσης στο τεύχος, ο Αγγελος Βαλταδώρος αφηγείται μια "απίστευτη ιστορία Ναουσαίου πολεμιστή στη Μικρά Ασία. Ιδού, λοιπόν, γιατί, αν απολαμβάνετε το μυθικό οίνο της Νάουσας αλλά αγνοείτε το περιοδικό της, εσείς χάνετε.

γάρων, Λατίνων και Εβραίων).

Στη συνέχεια γίνεται λεπτομερής αναφορά στις παλιές γέφυρες της Βέροιας (τη διασχίζει ως γνωστόν το ποτάμι Τριπόταμος) και τις ζημιές που υπέστησαν στις πλημμύρες του 1935. Για τη γέφυρα προς τη Νάουσα (θέση "Μόδια") γράφει, ότι έπαθε μικρές ζημιές και συνέχισε να χρησιμοποιείται μέχρι πρόσφατα, που αντικαταστάθηκε με καινούρια μεγαλύτερη.

Αξιοσημείωτη είναι η περιγραφή των ιερών δέντρων της πόλης όπως η συκαμινιά (μουριά) του Αγ. Αντωνίου, το πλατάνι της παλιάς Μητρόπολης, το πλατάνι της πλατείας Ωρολογίου κ.λ.π. όπου στο τελευταίο απαγχονίστηκαν οι δίο γιοι του Ναουσαίου αρματολού Ζήση Καραδήμου (Βασίλειος και Δημήτριος με 6 παλικάρια) το 1705, που καταδικάστηκαν σε θάνατο (μετά τη μάχη της Αράπιτσας και τον φόνο του πατέρα τους, επειδή σκότωσαν τους τούρκους απεσταλμένους τον Απρίλιο του 1705, που είχαν πάει στη Νάουσα για να στρατολογήσουν Ναουσαίους για να γίνουν γενίτσαροι). (Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα έγγραφα του ιεροδικείου Βέροιας μετά τον απαγχονισμό τα κεφάλια των ηρώων Ζήση, Βασιλείου και Δημητρίου Καραδήμου διαπομπεύτηκαν "ανά τας σουλτανικάς οδούς της πόλεως (Βεροίας) και κατόπιν στάλθηκαν "εις το υψηλόν διβάνιον της Θεσσαλονίκης". Να μας συγχωρεθεί η παρέμβαση αλλά ήταν αναγκαία, αφού το θέμα αφορά και την ιστορία της Νάουσας).

Τέλος στο κεφάλαιο "Οι βρύσες της παλιάς Βέροιας" ο συγγραφέας επισημαίνει και καταγράφει 11 βρύσες - πηγές από τις οποίες οι πιο γνωστές είναι της Μπαρμπούτας και οι Σαραντόβρυσες.

ΘΕΜΑ Γ ΓΑΒΡΗΛΙΔΗ

Η ΒΕΡΟΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

ΚΕΡΚΙΩ ΠΙΚΑ ΟΠΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΑ

(Ο αρχαίος δρόμος - Βυζαντινές γειτονίες - Οι βυζαντινές εκκλησίες που έγιναν τζαμιά - Τα οθωμανικά μνημεία - Οι μουσουλμανικές συνοικίες - Η επίσκεψη του Μεχμέτ Δ' του Κωνσταντινούπολης - Οι παλιές γέφυρες - Τα ιερά δένδρα - Οι επώνυμες βρύσες... και ένα δημοτικό τραγούδι)

ΒΕΡΟΙΑ 1999

Το βιβλίο συνοδεύεται από αναλυτική βιβλιογραφία, πίνακα φωτογραφιών (28 παλιές και καινούριες φωτογραφίες ακολουθούν εκτός κειμένου), αναλυτικό ευρετήριο κυρίων ονομάτων και τον σχετικό πίνακα περιεχομένων. Η εικόνα του εξώφυλλου είναι μια γενική άποψη της Βέροιας στις αρχές του 20ου αιώνα και στο οπισθόφυλλο υπάρχει η βιογραφία του συγγραφέα για τον οποίο να σημειώσουμε ότι γεννήθηκε στη Μεθώνη Πιερίας, μεγάλωσε στη Νάουσα και κατοικεί σήμερα στη Βέροια.

Γενικά πρόκειται για μια αξιοπρόσεκτη έκδοση με πολλά στοιχεία και ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τον κάθε κάτοικο της πρωτεύουσας της Ημαθίας αλλά και τον οιονδήποτε φιλόστορα αναγνώστη.

ΤΟ ΡΟΔΑΝΙ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΥΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

του Χάρη Τομπουλίδη
Μαθηματικού - Αστροφυσικού

Ο εφετινός Αύγουστος πέρασε κι έμεινε στη μνήμη μας σαν ένας ζεστός Αύγουστος κι ένας Αύγουστος με μια έκλειψη ηλίου που πρώτη φορά έγινε ορατή από τόσα εκατομμύρια ανθρώπους. Ήταν η έκλειψη της 11ης Αυγούστου που επειδή εφέτος ο κώνος της σκιάς της Σελήνης έπεσε στην Ευρώπη και την Ασία και όχι στην Ανταρκτική ή τους ωκεανούς τη Γης, που είναι το πιο συνηθισμένο φαινόμενο, έγινε ορατή για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου από τόσα εκατομμύρια ανθρώπους. Ήταν όμως λένε και η τελευταία της χιλιετίας και αυτό προκάλεσε ένα σωρό υστερίες σε πολλούς ανθρώπους και πολλά έγιναν και πολλά λέχθηκαν, αλλά καμιά καταστροφή δεν ακολούθησε και η ζωή συνεχίζει το δρόμο της όπως κάθε χρόνο. Η Γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο, η Σελήνη γύρω από τη Γη, ο Ήλιος γύρω από το κέντρο του Γαλαξία μας και ο Γαλαξίας μας μέσα στο Σύμπαν κινείται κι αυτός. Υπάρχει μια περιοδικότητα σε πολλά πράγματα μέσα στη φύση. Και αυτό πάντοτε το έβλεπε ο άνθρωπος και ζούσε αρμονικά μέσα στη φύση. Ο άνθρωπος παρατηρούσε τη φύση, παρατηρούσε τον ουρανό και τη γη, τη θάλασσα και τους ανέμους. Ήταν φίλος μ' αυτά κι αυτά πολλές φορές καθόριζαν και τον τρόπο της ζωής του. Και ζούσε αρμονικά μ' αυτά και μέσα σ' αυτά.

Το είν εφέτος ο Αύγουστος ήταν ζεστός ή ο χειμώνας του '95 βαρύς, το περίμενε ο άνθρωπος παρατηρώντας τον 11ετή (ενδεκαετή) κύκλο δραστηριότητας του ήλιου. Αν ο Τάμεσης πάγωσε τον 17ο αιώνα ή αν η Στοκχόλμη δεν είχε χιόνια για δύο χειμώνες στις αρχές αυτής της δεκαετίας ίσως ήταν φυσικό πάλι, με σκέψη το πως λει-

τουργεί ο ήλιος μας. Το είν εφέτος ίσως δεν έχουμε βαρύ χειμώνα δε θα μας εκπλήξει, γιατί ο ήλιος πιάνει το μέγιστο της δραστηριότητας του το Μάρτη του 2000 για της NASA ή τα έτη 2000 - 2001 για πιο προσεκτικούς επιστήμονες. Και όταν ο ήλιος βρίσκεται στο μέγιστο της δραστηριότητας του το κλίμα στη Γη είναι πιο ζεστό, ενώ το αντίθετο συμβαίνει όταν βρίσκεται στο ελάχιστο της δραστηριότητας του.

Αυτή η περιοδικότητα στη δραστηριότητα του ήλιου ήταν αντιληπτή από τους προγόνους μας και σύμφωνα μ' αυτήν ζούσαν. Για τους πρώτους άνθρωπος θεοποιούνταν και ο ήλιος ακόμη. Αλλά και άλλα αστέρια θεοποιούνταν που βοηθούσαν τους ανθρώπους στις καθημερινές τους ασχολίες. Ο Σείριος για παράδειγμα ήταν ο Θεός Σώθις των Αιγυπτίων, η Θεά Ίσιδα, αλλά και ο αστέρας του Νείλου. Όταν στα τέλη του Ιούνη ανέτειλε στον πρωινό τους τον ορίζοντα τους προειδοποιούσε για τις πλημμύρες του Νεί-

Ο Ταύρος με τον Ωρίωνα και τους γειτονικούς αστερισμούς

λου που θα έρθουν. Τα χιόνια ελίων στα βουνά του Ισημερινού, απ' όπου πηγάζει ο Νείλος, και έφταναν στη Μέμφιδα στις αρχές του Αυγούστου. Έτσι ο κόσμος στην Αίγυπτο είχε χρόνο να φυλαχτεί απ' τις πλημμύρες του ποταμού και συγχρόνως να ετοιμαστεί και για καλές σοδειές, γιατί η λάσπη που άφηνε ο Νείλος ήταν εύφορη και αποδοτική για τις καλλιέργειες.

Για τους Έλληνες όμως που δεν ήταν άμεσα συνδεδεμένοι με το νερό, όπως οι Αιγύπτιοι, ο Σείριος με την ηλιακή του ανατολή, στα τέλη του Ιούνη όπως είπαμε, έφερνε το καλοκαίρι. Έφερνε τις ζέστες και τις κάψες. Και ο μεγάλος μας ποιητής Ησίοδος στο έργο του "Έργα και Ημέραι" συμβουλεύει τον αδερφό του Πέρση:

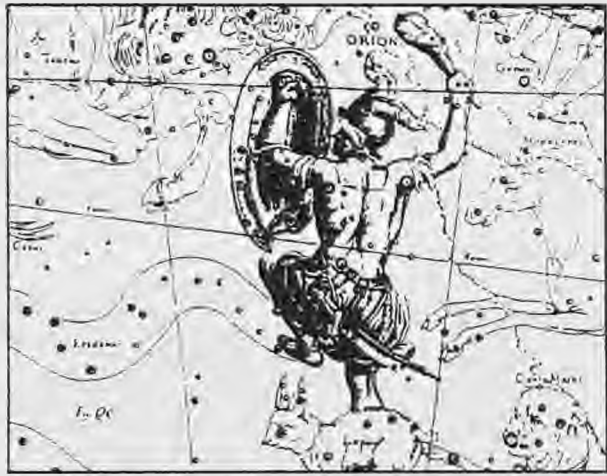
"Και όταν το γαϊδουράγκαθο βγάνει το λουλούδι του και το λαλό τζιτζίκι καθισμένο στο δέντρο χύνει κάτω από τα φτερά του αδιάκοπα το λιγερό τραγούδι του, είναι τότε του κοπιμαστικού καλοκαιριού η ώρα. Τότε οι γίδες είν' όσο παίρνει παχιές, το κρασί θαυμάσιο, πιο φλογερό απ' άλλότες είναι οι γυνίκες τότε, κι από την άλλη πιο νευροκομμένοι οι άντρες, γιατί τους καίει τότε ο Σείριος το κεφάλι και τα γόνατα και η κάψα το κορμί τους μαραζώνει. Ε!

Τότε αυτό που θα 'θελα να 'χω τον ίσκιο το χοντρό ενός βράχου, κρασί απ' αμπέλι βύβλινο, ψωμί μοναχέμενο, γάλα από γίδα που 'κοψε το βύζαγμα και κρέας από δαμάλα πώχει στο λιβάδι τρώγοντας χορτάσει και που δεν είναι ακόμη γεννημένη ή από ερίφια πρωτογέννητα. Κι από πάνω να πίνω το κρασάκι φλογερό, καθισμένος στον ίσκιο, να χορτάσει η ψυχή μου το φαί, γυρίζοντας το πρόσωπο κατά το δροσερό το φύσημα του Ζέφυρου. Κι από πηγή τρεχούμενου κι αδιάκοπου νερού που δε θολώνει, να παίρνω και να χύνω τρία νερού κι ένα κρασιού το τέταρτο"

(Μετάφραση Π. Λεκατσά)

(Περисσότερα για το Σείριο και τις λατρείες του στο βιβλίο μου "Ουρανογραφία" σελ. 208)

Το "Έργα και Ημέραι" το έγραψε ο Ησίοδος τον 7ο αιώνα π.Χ. και ίσως είναι το πρώτο βιβλίο στην ιστορία της ανθρωπότητα που λειτουργεί

Ο αστερισμός του Ωρίωνα με τους γειτονικούς του αστερισμούς

σαν δείκτης για τις ανθρώπινες δραστηριότητες όλη τη διάρκεια του χρόνου. Κάτι σαν "Καζαμιάς" ή "Αλμανάκ" ή manual των δραστηριοτήτων του ανθρώπου. Το έγραψε ο Ησίοδος για να συμβουλέψει τον αδερφό του Πέρση που ήταν γεωργός για τις δραστηριότητες του όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι συμβουλές του όμως δε στηρίζονταν σε αστρομαντείες και μεταφυσικά φαινόμενα αλλά σε άκριτος επιστημονικές παρατηρήσεις που έκανε για την περιοδικότητα της φύσης. Η περιοδικότητα αυτή των φαινομένων καθόριζε και τη ζωή των ανθρώπων.

Η περιοδικότητα του ουράνιου θόλου συνεχίζει μέχρι τις ημέρες μας. Θα έρθει το φθινόπωρο και η Ανδρομέδα και ο άντρας της ο Περσέας με το φτερωτό του άλογο τον Πήγασο και το κεφάλι της Μέδουσας θα κυριαρχούν στον ουράνιο θόλο. Και θα έρθει ο Ταύρος με τα κέρατα του να τους διώξει και μαζί θα φέρει και την Πούλια, τις Πλειάδες, καθώς και τις Υάδες. Και θα αρχίσουν οι βροχές του Νοέμβρη και του Δεκέμβρη ("Υάδες" ίσως προέρχονται από το "Υειν" που σημαίνει "βρέχειν").

Αλλά κι αυτές σιγά - σιγά θα τις διώξει ο ομορφότερος ίσως των αστερισμών, ο Ωρίωνας, ο μεγαλύτερος όλων των κυνηγών της ελληνικής μυθολογίας. Δεσπόζει όμορφα στον χειμωνιάτικο ουρανό και συμμετρικά εκτείνεται γύρω από το ισημερινό επίπεδο, ορατός και από τους κατοίκους του νοτίου και από τους κατοίκους του

βορείου ημισφαιρίου. Αλλά όταν δεσπόζει στον ουράνιο θόλο ο κινηγός Ωρίωνας τότε:

“Έχε το νου σου πως όταν οι Πλειάδες τρέχοντας να ξεφύγουν από τη δύναμη του φοβερού Ωρίωνα πέφτουν στο μαύρο πέλαγος, τότε κάθε λογής αγέρηδων λυσομανούν στο φύσημα. Και τότε μην αφήνεις πια καράβι μέσα στην κρασαίτη θάλασσα, θυμήσου το” λέει στον αδερφό του ο Ησίοδος. Δηλαδή με τον Ωρίωνα στον ουρανό έρχονται τα κρύα του χειμώνα και τα χιόνια και οι βοριάδες και δεν πρέπει να παίζουμε με τη φύση αφήνοντας τα καράβια μας στη θάλασσα μέσα.

Με τον φοβερό Ωρίωνα θα προϋπαντήσουμε λοιπόν τον ερχομό του 2000 για να τον κινήσει κι αυτόν ο αστερισμός του Μεγάλου Κυνός. Εκεί βρίσκεται ο μεγαλοπρεπής Σείριος, ο πιο λαμπρός αστέρας του ουρανού και θα βασιλεύει στον ουρανό του χειμώνα, μαζί με τον ακόμη πιο λαμπρό “πλανήτη αστέρα”, τον Δία. Ο μεγαλύτερος των Θεών του Ολύμπου θα κοσμεί με τη λάμψη του τον ουράνιο θόλο από τα τέλη του Αυγούστου μέχρι την άνοιξη και μόνο ο Σείριος θα τον ανταγωνίζεται στη λαμπρότητά του με τον ερχομό της νέας χιλιετίας ή πιο σωστά με το τέλος της δεύτερης.

Μήπως όμως ο πλανήτης Δίας είναι η θεά Αθηνά και ο Σείριος ο Αχιλλεύς και μαζί με τους στρατιώτες του που είναι οι άλλοι αστέρες του αστερισμού του Μεγάλου Κυνός θα κυριέψουν την Τροία που είναι ο αστερισμός του Ωρίωνα; Αυτό όμως είναι μια άλλη ιστορία και την αναφέρω για να δείξω πόσο ενεργή ήταν η συμμετοχή του ανθρώπου στο θεατρικό έργο που παίζεται στον ουράνιο θόλο από τους αστέρες. Αυτά όμως που διαδραματίζονται στον ουράνιο θόλο έχουν την περιοδικότητα τους.

Γυρίζει η γη, φαίνεται να γυρίζει ο ουράνιος θόλος και ο μύλος του χρόνου γυρίζει κι αυτός ασταμάτητα. Διάφορα φαινόμενα εμφανίζονται στον ουρανό και στη φύση γενικά κι εμείς μιθαινούμε απ’ αυτά. Η τεχνολογία μας απομονώνει από τους συνανθρώπους μας και απ’ τη συμβίωση μας με τη φύση αλλά και από την άλλη μεριά

μας φέρνει νέα μέσα για να πλατύνουμε τις γνώσεις μας. Η σωστή χρήση της τεχνολογίας από τον άνθρωπο πλαταίνει τον ορίζοντα της γνώσης μας.

Και όπως η κατάκτηση της κορυφής του Μύτικα στον Ολυμπο για έναν ορειβάτη τον γεμίζει με απερίγραπτη χαρά και απερίγραπτα συναισθήματα και όταν την πατήσει και από εκεί δει τις άλλες κορυφές χαμηλά, αυτόματα του γεννάται η επιθυμία ν’ ανέβει πιο ψηλά να κυριέψει την κορυφή των Άλπεων κι από εκεί γιατί όχι και το Έβερεστ, έτσι και ο επιστήμονας, ο άνθρωπος ο κοινός, θέλει συνέχει να κατακτά διάφορες κορυφές γνώσεων. Τον γεμίζουν με ικανοποίηση, με απερίγραπτα συναισθήματα ψυχικής ευφορίας. Η γνώση της φύσης και η κατάκτησή της είναι ένας από τους βασικούς στόχους της ύπαρξης του ανθρώπου. Αλλά η γνώση αυτή και η δίψα γι’ αυτήν δεν πρέπει να τελειώνει ποτέ. Ούτε και πρέπει να οδηγεί στην καταστροφή της φύσης. Γιατί η καταστροφή της φύσης θα φέρει τη δική μας καταστροφή. Η ποίηση της φύσης είναι όμορφη και πρέπει να τη σεβόμαστε και να την ακούμε. Γι’ αυτό κι εγώ θα τελειώσω με τα λόγια του ποιητή μας Κωστή Παλαμά που πολύ σωστά και όμορφα μας συμβουλεύει:

*Δουλείτε τον ξανά τον κόσμο στη φωτιά
και τα κήλη του ξανανθίστε και τα κρίματα
χτυπώντας τον με το σφυρί και με τ’ αμόνι!
Περάστε απάνου από τις μάντρες τα μουλάρια
σας,
φτερώστε τα σιν τα σκουπόξυλα,
όταν οι μάγισσες τα καβαλάνε!
Ο κόσμος ακομμάτιαστος και απέραντος!
Όπου τελειώνουν οι σπεριές,
τα πέλαγα αρχινάνε!
Όσα βουνά κι αν ανεβείτε,
απ’ τις κορφές τους θ’ αγναντεύετε άλλες κορ-
φές,
ψηλότερες, μιαν άλλη πλάση ξελογιάστρα
και στην κορφή σα φτάστε την κατάψηλη,
πάλι θα καταλάβετε πως βρίσκεστε
σαν πρώτα κάποι απ’ όλα τ’ άστρα*

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΥΤΟΦΑΓΟΥΣ

Διήγημα του Παύλου Νιοβάνια

Είχα γίνει εκείνη τη χρονιά, μέλος σ' ένα σύλλογο φυτοφάγων. Φυτοφάγος δεν είχα καταφέρει ποτέ να γίνω ο ίδιος, ήμουν όμως πάντα θεωρητικός ακρεοφάγος. Η ιδέα της σκληρής θυσίας τόσων αθώνων πλασμάτων στο βωμό της ανθρώπινης βουλμίας με ανεστάτωνε. Το χασάπικο, τα αίματα, η πτωματοφαγία, η κουζίνα των κρεάτων, μου προξενούσε φρίκη. Όλα αυτά όμως μ' έναν τρόπο θεωρητικό.

Στην πράξη κατόρθωνα να συμβιβάζω την αποστροφή μου στην κρεοφαγία με τις κακές συνήθειες του στομαχιού μου, τρώγοντας, όσο μπορούσα, το κρέας, ελευθερωμένο από κάθε ανατομική λεπτομέρεια, που να θυμίζει το ζώο. Θεωρητικά όμως δεν είχα κανένα λόγο να μη συμπαθώ κάθε κίνηση ακρεοφαγική και να μην εκτιμώ τους ανθρώπους, που είχαν τη δύναμη να βάζουν και σε πράξη τις ιδέες τους. Έγινα λοιπόν μέλος του συλλόγου, με την απόφαση να τους συντρέξω ειλικρινώς στον ευγενικό τους αγώνα και με την ελπίδα, κοντά σ' αυτούς και το παράδειγμά τους, ν' αξιωθώ να γίνω κι εγώ κάποτε φυτοφάγος.

Τις παραμονές λοιπόν των Χριστουγέννων της χρονιάς εκείνης, έλαβα μια πρόσκληση από το σύλλογο:

σχετε, την ημέραν των Χριστουγέννων, εις το ετήσιον γεύμα του συλλόγου, διδόμενον εις το φυτοφαγικόν εστιατόριον της οδού... R. S. V. P”.

Προθυμοποιήθηκα να δεχθώ την πρόσκληση και να ειδοποιήσω τα γραφεία του συλλόγου για την αποδοχή μου. Έτσι κι έτσι, την ημέρα των Χριστουγέννων, όλοι οι δικοί μου θάλειπαν σε κάποια εκδρομή, σύμφωνα με τη χριστιανική συνήθεια, που καθιερώθηκε τα τελευταία χρόνια. Αντί να φάω λοιπόν μοναχός μου σ' ένα άλλο εστιατόριο, μονήταν πολύ πιο ευχάριστο, να φάω συντροφιά με τους φυτοφάγους και να κάνω και το χρέος μου στον καλό σύλλογο, τιμώντας το γεύμα των.

Πήγα λοιπόν από τους πρώτους. Στο δρόμο που πήγαινα, είχα διασταυρωθή με διάφορες υπηρέτριες, που κουβαλούσαν από το φούρνο ταψιά με γαλοπούλες, αρνάκια του γάλακτος και μικρά γουρουνόπουλα, που η κνίσια τους με συνόδεψε, σαν να με κυνηγούσε, ως την πόρτα του φυτοφαγικού εστιατορίου. Εδίωχνα όμως μακριά μου το πειρασμό, με ξόρκια της νέας μου ιδεολογίας.

“Τι βαρβαρότητα - έλεγα μέσα μου - τι φρίκη, τι κανιβαλισμός”! Και ελεεινολογούσα

“Παρακαλείσθε εάν ευνοεσθηίτε να μετά-

τους ανθρώπους, που θέλουν να περουν για πολιτισμένοι και εξακολουθούσαν να είναι απαιίσιοι πτωματοφάγοι. Το στόμα μου όμως γέμισε νερά, χωρίς να το καταλαβαίνω.

Το μεσημέρι, με την καμπάνα της Μητροπόλεως, καθίσαμε στο τραπέζι. Το γεύμα ήταν πλουσιότατο. Στην αρχή μας πρόσφεραν τα ορεκτικά, με ραπανάκια. Επειτα ήρθε μια ζεστή χορτόσουπα, μαγειρεμένη με όλα τα χορταρικά της εποχής. Ύστερα μας σέρβιραν κοτολέτες καμωμένες, αντίς από κρέας, με σπανάκι. Κατόπιν φέτες από κόκκινη κολοκύθα, τηγανητή. Και τέλος, πατατοκεφτέδες, με σαλάτα από αντίδια, ρόκα και κάρδαμο. Μια κομπόστα από μήλα έκλεισε το γεύμα. Ξέχασα να προσθέσω, ότις αντίς κρασί, σε όλο το γεύμα, πίνουμε ραδικόζουμο, και μ' αυτό έγιναν τα επιδόρπια, και οι επίσημες προπόσεις.

Τελευταίος, ενόμισα χρέος μου, να κάνω κι εγώ μια πρόποση. Υψωσα συγκινημένος το κύπελλον με το ραδικόζουμο και ευχήθηκα για την επικράτηση των ανθρωπιστικών ιδεωδών του σωματείου. Τα χέρια μου όμως έτρεμαν όλη την ώρα. Δεν ξέρω, αν από κάποιο τρακ, που με είχε πιάσει, ή από την αδυναμία, που με είχε κυριέψει, ύστερα από το πλουσιότατο αυτό γεύμα και τις άφθονες σπονδές του καμπανίτου των ραδικιών.

Όταν αποσυρθήκαμε για τον καφέ, ο πρόεδρος του σωματείου μου είπε:

- Ποια είναι η εντύπωσή σας από το γεύμα, κύριε συνάδελφε;

- Αρίστη! του είπα.

- Και να συλλογίζεται κανείς - πρόσθεσε -

οτι άνθρωποι, που έχουν την αξίωση να λεγονται πολιτισμένοι, γιορτάζουν, τη στιγμή αυτή, τη Γέννηση του Χριστού, γύρω από τραπεζάκια κανιβάλων, στρωμένα με γαλοπούλες και αρνάκια και γουρουνόπουλα...

- Μην εξακολουθείτε, κύριε πρόεδρε... τον δέκοψα. Για όνομα του Θεού, μην εξακολουθείτε, παρακαλώ.

- Καταλαβαίνω τη δικαιολογημένη ταραχή σας... μου είπε. Αυτό τιμά την ευσυνειδησία σας και τον ανθρωπισμό σας.

Πράγματι, δεν αισθανόμουν καθόλου καλά. Το στόμα μου είχε αρχίσει πάλι να γεμίζει με νερά, όπως τη στιγμή, που είχα διασταυρωθή στο δρόμο με τα ταψιά, που έφευγαν από το φούρνο και σκόρπιζαν ολόγυρα την κνίσα, την αρεστή στους βαρβάρους Θεούς.

Ετοιμαστήκαμε να φύγουμε.

- Θα είχατε τίποτε να μας προτείνετε, κύριε συνάδελφε; με ρώτησε, αποχαιρετώντας με, ο αγαπητός πρόεδρος.

- Μια μικρή λεπτομέρεια, κύριε πρόεδρε. Γιατί το ετήσιον γεύμα του συλλόγου μας να γίνεται τα Χριστούγεννα; Δεν θα ήταν καλύτερα να γίνεται τη Μεγάλη Παρασκευή;

Ο πρόεδρος επεφυλάχθη να φέρει την πρότασή μου στην ολομέλεια. Από τότε όμως δεν έλαβα άλλη πρόσκληση του Συλλόγου. Το χριστουγεννιάτικο εκείνο γεύμα μου στο Σύλλογο των Φυτοφάγων ήτανε το τελευταίο.

Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἑβραῖοι

Τὴν παραμονὴ τὰ Χριστούγεννα ὁ Χριστὸς ἔν εἶναι ἔς τὰ σπίτια· γυρνᾷ μέσ' ἔς τοῖς ματζιαούραις καὶ μιλεῖ μὲ τὰ βούγδια καὶ μὲ τὰ πρόβατα τοῖς κατσίκαις οὔτε γυρνᾷ νὰ δῆ. Τῇ βραδειᾷ ποῦ γεννήθηκε τὸν κυνηγοῦσαν οἱ Ἑβραῖοι νὰ τὸν σφάξουν. Ἡ ἀγιότη του γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸ μαχαῖρι πῆγε κ' ἐχώθηκε μέσα ἔς τὴ ματζιαούρα ποῦ χανε γιὰ τὰ βούγδια ὅση ὥρα ἔκατσε κειδὰ κρυμμένος ἠτζεσταινοῦντανε ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴ τῶν βουγδιῶ, ποῦ ἀνεκατέψανε τὸ φαεῖ τους καὶ τὸν κρύψανε, γιὰ νὰ μὴν τὸν βροῦν οἱ Ἑβραῖοι. Ἀπὸ κεῖ ἔφυγε καὶ πῆγε σὲ μιὰ στάνη, κ' ἐκρύφτηκε κάτ' ἀπὸ τὴν ὄργιᾳ ἑνὸς ἀρνιοῦ. Τὸ πρόβατο, μόλις ἔννοιωτε πῶς εἶν' ὁ Χριστὸς ἀπὸ κάτω του ἠκατέβασε τὴν ὄργιᾳ του καὶ τὸν ἔκρυψε. «Ἐ πρόβατο, τοῦ λέν οἱ Ἑβραῖοι, μπᾶς κ' ἠπέρασε ἀὸ πὰ ὁ Χριστὸς; — Ἰσχια κάτω πέρασε τώρα καὶ πάει», τοὺς λέει τὸ πρόβατο. Γι' αὐτὸ βλέπεις τὰ πρόβατα κ' ἔχουν πλατειᾷ ὄργιᾳ καὶ γερμένη ὄλο κάτω.

Γιὰ νὰ μὴ τὸν μυριστοῦνε οἱ Ἑβραῖοι, ἔφυγε κ' ἐκρύφτηκε κάτ' ἀπὸ τὴν ὄργιᾳ μιανῆς κατσίκας. Οἱ Ἑβραῖοι πέρασαν κι' ἀπὸ τὴν κατσίκα καὶ θυμωμένοι καθὼς ἦταν, γιὰτὶ δὲν τὰ κατὰφεραν νὰ τὸν εὔρουν, τὴν ρώτησαν ἂν εἶδε τὸ Χριστό. Ἡ κατσίκα, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρό, σηκώνει τὴν ὄργιᾳ της καὶ λέει ἔς τοὺς Ἑβραίους: «Ἄει τον, ἐπὰ τὸν ἔχω». Ἀπὸ τότες ἡ ὄργιᾳ τῆς κατσίκας μένει ἀπάνω, γιὰτὶ τὴν καταράστηκε ὁ Χριστὸς.

Ἀπὸ κείνη τῇ βραδειᾷ κάθε χρόνο τὴν παραμονὴ τὰ Χριστούγεννα, κάνει τὴ βόρτα του κι' ἀφίνει τὰ σπίτια.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το σχετικό με το θέατρο στη Νάουσα άρθρο του Γιώργου Χατζηδάκη, που περιλαμβάνεται στο αφιέρωμα "Το θέατρο τη Μακεδονία" του περιοδικού "Θεατρικά", τεύχος 11, Ιανουάριος - Μάρτιος 1993. Παρατίθεται εδώ το τμήμα που αναφέρεται στην παλιότερη ιστορία του θεάτρου στην πόλη μας, ώστε οι αναγνώστες της "Νιάουσας", σε συνδυασμό με την αναφορά στη νεότερη ιστορία του θεάτρου στην πόλη, να έχουν μια σφαιρική και πλήρη κατά το δυνατόν εικόνα. Ο τίτλος του άρθρου είναι: "Νάουσα, η παράδοση συναντά τη σύγχρονη έκφραση"

Οι ερευνητικές αναζητήσεις που έχουν αντικείμενο τη θεατρική έκφραση συναντούν στη Νάουσα πολλά ενδιαφέροντα. Πέρα από τα λαϊκά δρώμενα στο καρναβάλι, που σίγουρα έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με την ψυχοσύνθεση των κατοίκων της, καταγράφονται από πολύ νωρίς και θεατρικές εκδηλώσεις με τη συγκεκριμένη μορφή της σκηνικής παράστασης. Συστηματική θεατρική ζωή πρέπει να είχε η Νάουσα νωρίτερα από τη δεύτερη δεκαετία του αιώνα μας. Ωστόσο συγκεκριμένες πληροφορίες στοιχειοθετούν μια κίνηση από σποραδικές, αλλά συνεχείς και επανειλημμένες παραστάσεις απ' τα στερνά του 19ου αιώνα. Με δυσκολία που τη δημιουργεί η έλλειψη στοιχείων θα προσπαθήσουμε ν' ανασυνθέσουμε τη χαμένη περίοδο της θεατρικής δραστηριότητας της Νάουσας βασισμένοι σε πολύτιμες αλλά ισχνές μαρτυρίες. Σύντροφος σ' αυτό το αναδρομικό οδοιπορικό ο Αγγελος Βαλταδώρος, εξέχον μέλος της Ναουσαϊκής κοινωνίας, συνδεδεμένος στενά με την ιστορία της πόλης. Η άνετη διερεύνηση των πηγών είναι σήμερα αδύνατη. Η Νάουσα κήκε σχεδόν ολοκληρωτικά το 1949 και οι φλόγες του εμφυλίου κατέστρεψαν πολλά ιδιωτικά αρχεία, βιβλιοθήκες και δημόσια έγγραφα, και μαζί τους χάθηκαν οι μαρτυρίες για πολλά.

Κάποιοι Βασίλειος Αγγελιάκης πρωτοστατεί στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα και ανεβάζει πιετριωτικά έργα. Τίποτε περισσότερο δεν

τεκμηριώνεται, παρά μόνο πως και νωρίτερα ακόμα δίνονταν θεατρικές παραστάσεις. Η ανάμνηση του αιωνόβιου γέροντα που ανασκαλείται για χάρη του σημειώματός μας δεν απέδωσε πιο συγκεκριμένα στοιχεία. Ανάμεσα στα χρόνια 1912-1920 οι ασθενείς αναμνήσεις μιλάν για σποραδικές θεατρικές εκδηλώσεις λόγω των γεγονότων. Μια συγκεκριμένη μαρτυρία χωρίζεται σε πολλές πληροφορίες, αναφέρεται σε μια παράσταση της "Αντιγόνης" από μια ομάδα δεσποινίδων με τη συμμετοχή μαθητών γυμνασίου, που δόθηκε σε σχολική αίθουσα, πριν από τη Μικροασιατική καταστροφή.

Οι ωχρές αυτές αναφορές δίνουν τη θέση του μετά το 1920 σε πιο στέρεες πληροφορίες. Το μουσικό σωματείο "Αθηνά", που διατηρεί μια χορωδία και διοργανώνει συναυλίες, συμπεριλαμβάνει στα προγράμματα του και παραστάσεις

Καλλιτ. τμήμα Φ.Σ.Ν. "ΑΚΡΙΤΑΣ" "Ο Ταγτούφος" (1954)
Ηλ. Μιμιλίδης, Π. Πατριστατίδης, Μαρ. Ταρισιδίου

σεις. Συγκεκριμένες είναι οι αναμνήσεις του πρόθυμου κ. Αγγελου Βαλταδώρου απ' το ανέβασμα του "Αγαπητικού της βοσκοπούλας". Τους γυναικείους ρόλους έπαιζαν άντρες. Τη βοσκοπούλα έπαιξε ο Αναστάσιος Τσόμους (Τσίωμης;) και τη γριά - Γιάννενα ο Δημήτριος Δάρης. Εδώ είναι απαραίτητο ν' ανατρέξουμε σ' έναν κατάλογο που βρίσκεται στα χέρια μας, για ν' αναφέρουμε μια παράσταση που δίνεται από μαθητές το 1928 με το μονόπρακτο του Τσοκόπουλου "Ο βασιλιάς της Ρέγγας". Ωστόσο το 1927 δίνεται από μαθητές Γυμνασίου το έργο "Αθανάσιος Διάκος" και οι εισπράξεις πάνε "υπέρ της Αεροπορίας".

Το 1932 σημειώνεται μια πολιτιστική έξαρση. Απ' το μουσικοδιδάσκαλο Δημήτριο Βαρβέρη ιδρύεται μια χορωδία που αναπτύσσει μεγάλη δράση. Την ίδια χρονιά, απ' τον "Αχιλλέα". Σωματείο πολιτιστικό, ανεβαίνουν οι "Φοιτητές" του Ξενοπούλου. το 1933 εκδηλώνεται μια εντυπωσιακή πρωτοβουλία από ελληνοαμερικάνους που γύρισαν στον τόπο τους, συνέστησαν ένα σύλλογο και ανέγειραν ένα Δημοτικό Θέατρο, με όλες τις προδιαγραφές. Από τον κύκλο αυτού του συλλόγου στα εγκαίνια του νεόδμητου θεάτρου παίχθηκε η "Βαβυλωνία" του Βυζαντίου. Το 1934 το Γυμνάσιο ανέβασε το πατριωτικό "Να ζει το Μεσολόγγι" και τη "Σκλάβο". Το 1935 από τον ποδοσφαιρικό σύλλογο "Ολυμπιακός" ανεβαίνει το δράμα "Η καρδιά του πατέρα", κι αυτή είναι η τελευταία μαρτυρία που έχουμε για θεατρική παράσταση πριν τον πόλεμο.

Μέσα στην κατοχή το θέατρο είναι μια συχνή καταφυγή. Αλληλοσυγκρουόμενες είναι η πληροφορίες μας για τις χρονολογίες των παραστάσεων. Το βέβαιο είναι πως η Νάουσα κάτω απ' την πίεση του κατακτητή διατηρεί ένα τρόπο διαφυγής και επικοινωνίας: το θέατρο. "Παπαφλέσσας" του Μελά από μαθητές το 1942, "Τ' αρραβωνιάσματα" του Μπόγρη απ' το Εργατικό Κέντρο το 1943, "Τρεις αλήτες", έργο του καθηγητή Δημητρίου Βούλγαρη, που πρωτοστάτησε και στο ανέβασμά του. Ένα ακόμη έργο του ίδιου "Ο Νεκροθάφτης" παίζεται τον επόμενο χρόνο. Τα δύο έργα του Βούλγαρη ανεβαίνουν υπό τη

Καλλιτ. τμήμα Φ.Σ.Ν. "ΑΚΡΙΤΑΣ" "Ο Ταρτούφος" (1954)
Εν. Παπαδοπούλου, Π. Παρασταπίδης, Σ. Καριφουλίδου

μέσα στο 1944 και παρουσιάζει την "Καινούρια ζωή" και "Ο μπαμπάς εκπαιδεύεται" του Μελά. Το 1945 η καλλιτεχνική φιλοτιμία του Εργατικού Κέντρου εκδηλώνεται μουσικά. Ανεβαίνει η οπερέτα "ο χορός της Τύχης" του Στολτς, μεγάλη αθηναϊκή επιτυχία προπολεμικά (1). Στην περίοδο της κατοχής ο συμπαραστάτης στην προσπάθειά μας Αγγελος Βαλταδώρος προσθέτει τα έργα "Γιος του πόνου" και "Τόπο στα νιάτα". Ομολογουμένως πλούσια η θεατρική ζωή της κατοχής.

Εκείνη την εποχή εμφανίζεται μια παράλληλη δραστηριότητα από το Ωδείο της Νάουσας. Ιδρυτής του ο Μαρίνος Βασιλειάδης. Στο ενεργητικό του καταγράφονται οι παραστάσεις με τα έργα "Το κορίτσι της γειτονιάς", "ο Βαφτιστικός", και πάλι "ο τροχός της τύχης". Γνήσιο μουσικό ρεπερτόριο, που μαρτυράει την ύπαρξη ικανών καλλιτεχνών και με ανάλογη μουσική κατάρτιση. Δυστυχώς ελλείπουν ολοκληρωτικά τα ονόματα των συντελεστών όλων αυτών των παραγωγών των ετών που προαναφέρθηκαν. Μετά τη δημοσίευση αυτής της έρευνας, αν απ' τους αναγνώστες της προκύψουν τα ονόματα όσων ασχολήθηκαν με τις παραστάσεις, θα είναι μια προσφορά στο θεατρικό χρονικό της πόλης αν μας τα στείλουν, όπως κάθε άλλο στοιχείο ή φωτογραφία. Εμείς πρόθυμα θα τα δημοσιεύσουμε.

Από το 1945 αρχίζει μια πιο γοργή παράθεση. Τη χρονιά αυτή ανεβαίνει ο "Ολυμπιακός" το γνωστό κωμειδύλλιο "οι Εύθυμοι Μυλωνάδες" και "ο Θάλας από την παρούσα". Ένα κομμάτι μόνο

το 1951 για να χωριστεί η παλιά εποχή απ' τη νεότερη. "Αρραβωνιάσματα" του Μπόγρη από το σύλλογο "Ακρίτας" το 1951, και το 1953 "Ο Κύριος της Κυρίας Προέδρου" απ' τον "Ολυμπιακό", "Η Αγνωστος", αλλά και ο "Ο Ταρτούφος" το 1954 απ' τον "Ακρίτα", και από τη "Μέριμνα" "Μπροστά στο βάρθρο", και ο "Αρχοντας του Κόσμου" από τον "Ολυμπιακό. Εχει προηγηθεί το 1953 "Η θυσία του Αβραάμ" από μαθητές. Αχρονολόγητες οι παραστάσεις που ακολουθούν, συμπληρώνουν μια απ' τις πιο πλούσιες θεατρικές κινήσεις μεταξύ όλων των ελληνικών πόλεων. Απ' το 1954 και πέρα καταγράφονται "Η λύρα του Γερονικόλα" από μαθητές, "Ο Ποπολάρος" απ' το Σύλλογο Αποφοίτων, "Η Νάουσα" από μαθητές, "Ο Καλόγερος Ανανίας", χωρίς άλλη ένδειξη, "Γιατρός με το στανιό" από μαθητές, "Εσμέ η Τουρκοπούλα" από μαθητές. Επανερχεται η χρονολόγηση στον κατάλογο με τον "Ολυμπιακό" που ανεβάζει το 1956 το "Πεγκ καρδούλα μου". Λίγα χρόνια νωρίτερα, έργο με τίτλο "Εσο έτοιμος" - πρόκειται για Εφορία προσκόπων προφανώς. Παρών και ο Μολιέρος. Από τον "Ακρίτα" στα 1956 παίζεται ο "Αρχοντοχωριάτης". Νέο μεγάλο κενό στην πληροφόρησή μας και σάλτο στο 1963, όπου συναντάμε μια παράσταση του "Ολυμπιακού" με το έργο "Βαθιές είναι οι ρίζες". Τέλος, μέσα στη δικτατορία, ο κατάλογός μας αναφέρει δύο συνεχόμενες μαθητικές παραστάσεις, "Θορίαμβος της Αρε-

Ολυμπιακός: "Πέγκ καρδούλα μου" (1956)
Συρμούλα Θεοφίλου, Πάνος Μαρνερης.

τής" το 1972 και "Κατσαντώνης" το 1973.

Με όσα παραθέσαμε ως τώρα συμπληρώθηκε μια αλυσίδα - σχεδόν αδιάκοπη - με αλληπάλληλες προεμέρες απ' την αρχή του αιώνα. Είναι βέβαιο πως οι κρικοί είναι πολλοί περισσότεροι και πως στην κοινωνία της πόλης υπήρχε ένας ασταμάτητος θεατρικός αναβρασμός. Παρατηρούμε το διαδοχικό πέρασμα της θεατρικής πρωτοβουλίας αδιάκοπα απ' τον ένα σύλλογο στον άλλο. Στη στοιχειοθεσία της θεατρικής ιστορίας του τόπου δεν είμαστε σε θέση να συμπεριλάβουμε τα συγκροτήματα που επισκέπτονται την πόλη. Οι επισκέψεις αυτές ήταν οπωσδήποτε αραιότερες στα προπολεμικά χρόνια και πιο πυκνές στα μετά την εμφύλια λαίλαπα, όπως και να 'ναι όμως οι επισκέψεις επαγγελματικών θιάσων συντελούσαν στη συντήρηση του θεατρικού ενδιαφέροντος και βελτίωναν τις επιδόσεις των ερασιτεχνών.

Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από πρόσφατο σημείωμα του παλιού συνδικαλιστή και εκ των ιδρυτών του Εργατικού Κέντρου Νάουσας κ. Κων. Παγιάντζα, που δημοσιεύτηκε στη "Φωνή της Ναούσης" της 30ης Οκτωβρίου 1999, όπου σημειώνονται και τα ονόματα των Κων/νου Δρακόπουλου, Κατίνας Φιλίσκου, Κων/νου Πιπερόπουλου, Κων/νου Ιγνατιάδη, οι οποίοι, μεταξύ άλλων, πήραν μέρος στο ανέβασμα των έργων αυτών. Ο ίδιος σημειώνει ότι κατά την ίδια περίοδο της Κατοχής, το καλλιτεχνικό τμήμα του αδελφού Εργατικού Κέντρου Βέροιας παρουσίασε στη Νάουσα το θεατρικό μουσικό έργο "Όταν ανθίζουν οι αμυγδαλιές" του Κατσαμπίη.

Ολυμπιακός: "Πέγκ καρδούλα μου" (1956)
Πάνος Μαρνερης, Θωμάς Ρούσσος, Φοίβα Μπιτέρνα

Μι

Ο ε
θεατρ
ενδια
νεύσι
αποκ
κατο
δραμ
σεω
με τ
γρά

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ (II)

ια ιστορία με παρελθόν και μέλλον

Του Αλεξάνδρου Οικονόμου

ερευνητής που επιχειρεί να προσεγγίσει τη
ριχή έκφραση στη Νάουσα συναντά πολλά
αφέροντα. Τα λαϊκά δρώμενα, που ζωνταν
αν κάθε χρόνο στο καρναβάλι της πόλης
καλύπτουν τις βαθιές ρίζες που έχει στους
ίλους η αναπαραστατική λειτουργία και η
αυτική και μιμητική απεικόνιση καταστά
της ζωής. Αλλά και θεατρικές εκδηλώσεις,
η μορφή της σκηνικής παράστασης, κατα
ρονται από πολύ νωρίς, στις αρχές του αιώ-

να μας, και συνεχίζονται, με κάποια κενά όπως
είναι φυσικό, ως τις μέρες μας.

Στη Νάουσα ζουν άνθρωποι με συνεχή θεα
τρικά ενδιαφέροντα. Στο πέρασμα του χρόνου
παρατηρούμε το διαδοχικό πέρασμα της θεατρι
κής πρωτοβουλίας αδιάκοπα από τον ένα σύλλο
γο στον άλλο. Από το μουσικό σωματείο "Αθη
νά" στη δεκαετία του 1920, τους ποδοσφαιρι
κούς συλλόγους "Αχιλλέας" και "Ολυμπιακός"

Θ.Ο. "Ζαφειράκη": "Ποιός φοβάται τον Οδυσσέα"

Γ. Βογιατζούλης, Τ. Οικονόμου, Π. Ιωσηφίδης, Χ.Καλογεράκη, Κ. Κόλλας,

Δ. Ξανθόπουλος (+), Η. Δάδη, Ε. Τάνου.

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ "ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ"

Θ.Ο. "Ζαφειράκη": "Τοπικός παράγων"

Φ. Ιγνατιάδης, Π. Ιωσηφίδης, Ι. Ιωσηφίδης, Θ. Σαμωνάς, Γ. Βογιατζούλης

στη δεκαετία του 1930, το Εργατικό Κέντρο τη σκληρή δεκαετία του 1940 και τον Σύλλογο "Ακρίτας" από τις αρχές της δεκαετίας του 1950, παράλληλη με τον "Ολυμπιακό" και τον Σύλλογο "Αποφοίτων Γυμνασίου Νάουσας", για να σταθούμε μόνο στις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις, φτάνουμε στη Θεατρική Ομάδα του Εκπολιτιστικού Γυμναστικού Συλλόγου Ναούσης "Ο Ζαφειράκης", που από το 1976, και για πάνω από μια εικοσαετία στη συνέχεια, έχει διαρκή παρουσία στα θεατρικά πράγματα της πόλης και στο Θεατρικό Εργαστήριο του Πολιτιστικού Κέντρου Νάουσας, που δραστηριοποιείται από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι σήμερα. Σ' αυτήν την πιο πρόσφατη, αλλά και πιο δημιουργική περίοδο της θεατρικής δραστηριότητας στη Νάουσα θα σταθούμε στο σημείο αυτό.

Φρις (1978), τα δύο τελευταία σε σκηνοθεσία Κώστα Κόλλα. Ο Κ. Κόλλας συνέδεσε για μεγάλο χρονικό διάστημα τη δραστηριότητά του, ως συγγραφέας θεατρικών κειμένων και σκηνοθέτης, με τη θεατρική ομάδα του "Ζαφειράκη", οποία στο διάστημα 1979-1992 ανέβασε οκτώ δικά του έργα, επιθεωρησιακού χαρακτήρα, σατιρικές ή φαρσοκωμωδίες. "Δραπέτες της πράξης ευτυχίας" (1979) "Το μεγάλο ανθρωπάκ-

Πρώτο έργο του "Ζαφειράκη" είναι "ο Γλάρος" του Τσεχωφ, σε σκηνοθεσία Χρυσόστομου Σαββατόπουλου (1976). Ακολουθούν το "Όλοι για την Πατρίδα" του Στ. Δάδη (1977), "Εσείς οι απέξω" του Σαρογιάν και "Ο Μπήμερμαν και οι εμπρηστές" του Μα

Θ.Ο. "Ζαφειράκη": "Ένας βουλευτής στο κρεβάτι μου"

Θ.Ο. "Ζαφειράκη": "Λα Κουκαράτσα"

Κ. Αγγελίδου, Λ. Κόλλα, Σ. Χρήστοι, Φ. Ιγνατιάδης, Γ. Γαλιτής,
Π. Ιγνατιάδης, Π. Ιωσηφίδης

(1980), "Ποιος φοβάται τον Οδυσσέα" (1981), "Βλέποντας και κάνοντας" (1985), "Ένας βουλευτής στο κρεβάτι μου" (1987), "Κουκαράτσα" (1988), "Κροκέτες Αλάσκας" (1991) και "Πισουνάκια στον έκτο" (1992), είναι μερικοί από τους τίτλους των έργων του, τα οποία επίσης σκηνοθέτησε. Ο ίδιος υπογράφει τη σκηνοθεσία στο έργο "Τα δέντρα πεθαίνουν όρθια" του Κάσωνα (1989).

Εκτός από τα έργα του Κ. Κόλλα η θεατρική ομάδα του "Ζαφειράκη" ανέβασε κατά καιρούς και άλλα έργα του ελληνικού και διεθνούς ρεπερτορίου, πολλά από τα οποία σκηνοθέτησε ο Οδυσσέας Γωνιάδης, επαγγελματίας ηθοποιός: "Διακοπή για τεχνικούς λόγους" του Κ. Σάκονι (1984, σε συνεργασία με την Καίτη Τοπτσόγλου), "Μιας πεντάρας νιάτα" των Γιαλαμά - Πρετεντέρη (1990), "Δεν είμαι εγώ" του Ξενόπουλου (1993), "Ο τοπικός πα-

ράγων", του Καγιά (1994), "Μαγγανοπήγαδο" (1996). Η τελευταία θεατρική παραγωγή του "Ζαφειράκη" το καλοκαίρι του 1999 με την επιθεώρηση του Γιάννη Καραμπέλκου "Οτι βρέξει ας κατεβάσει". Σ' όλα τα χρονικά της δραστηριότητάς της η ομάδα έλαβε μέρος σε πολλά θεατρικά φεστιβάλ όπου απέσπασε αρκετές διακρίσεις και έδωσε παραστάσεις, εκτός από τη Νάουσα, σε πολ-

λές πόλεις και χωριά του νομού.

Αρκετά άτομα, άλλος λιγότερο, άλλος περισσότερο, συμμετείχαν στις δραστηριότητες της θεατρικής ομάδας του "Ζαφειράκη", ως ερασιτέχνες ηθοποιοί, από την ίδρυσή της μέχρι τις μέρες μας. Αξίζει ωστόσο ν' αναφερθούν κάποια ονόματα που πραγματικά συνδέθηκαν άρρηκτα

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Πλούτος"

Σ. Αποστόλου, Κ. Μπόσκου, Α. Γαλανός, Κ. Μάρκα, Κ. Κετάνης, Στ. Παπαμιχαήλ Τ. Πόπης, Π. Μπούσκα, Α. Φετλής, Κ. Χρυσόχδου και Γ. Μπέκας .

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

με την ομάδα, και οι υποκείμενα τα "ιστορικά" στελέχη της: Φώτης Ιγνατιάδης, Λευτέρης Μιμιλίδης, Δάνης Ξανθόπουλος (+), Τάσος Κουταλακίδης, Γρηγόρης Καισαρίδης (+), Χριστίνα Καλογεράκη, Παύλος Ιωσηφίδης, Γιώργος Βογιατζούλης, Σταύρος Καμπάκης, Γιώργος Γαλίτης, Κατερίνα Παυλικανίδου, Αφροδίτη Καλαϊτζή, Νανά Βελίκου και πολλοί άλλοι.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στα δεκαπέντε χρόνια συνεχούς παρουσίας του στα θεατρικά δρώμενα της Νάουσας, από το 1983 που πρωτοεμφανίστηκε ως Θεατρική Ομάδα του Πολιτιστικού Κέντρου Νάουσας μέχρι το 1997, χρονιά που παρουσίασε διαδοχικά τις τρεις τελευταίες του παραγωγές, το Θεατρικό Εργαστήρι του Πολιτιστικού Κέντρου κατάφερε να προσεγγίσει μια μεγάλη ποικιλία έργων από την ελληνική και παγκόσμια θεατρογραφία, και να τα παρουσιάσει με σοβαρότητα και υπευθυνότητα επαγγελματική, παρά το ερασιτεχνικό (με την έννοια των εραστών της Τέχνης και όχι του προχείρου) χαρακτήρα που επιμένει να διατηρεί. Η παρουσία του συνδέθηκε, χωρίς αμφιβολία, με την αναβάθμιση της θεατρικής δημιουργίας στην περιοχή και όχι μόνο, προσφέροντας στο κοινό παραστάσεις υψηλού επιπέδου. Έτσι, εκτός από τη διδασκαλία-σκηνοθεσία που ανατίθενται πάντοτε σε γνώστες του θέματος, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη σκηνογραφική, ενδυματολογική, καθώς και τη μουσική και φωτιστική κάλυψη του κάθε έργου. Η προσπάθεια

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Η Λοκαντιέρα"
Κλειώ Πετρά-Μπούσκα, Φ. Χρισσοχόου, Γ. Σαρκατζής

αυτή έχει αναγνωριστεί και εκτός των τοπικών ορίων, όπως προκύπτει από τα πολλά βραβεία και ιδιαίτερες διακρίσεις που οι άνθρωποι του Εργαστηρίου κατάφεραν να συγκεντρώσουν στα

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Ο Καραγκιόζης παραλίγο Βεζύρης"
Γ. Παπαδόπουλος, Γ. Μπέκας, Κ. Πετρά-Μπούσκα, Μ. Αδαμίδης Κ. Μπόσκου, Κ. Κετάνης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Μικροαστικό δίκαιο"

Κ. Πετρά-Μπούσκα, Σ. Μπούσκας, Α. Φετλής, Ε. Τάνου, Κ. Κετίνης, Τ. Πόπης, Φ. Χρυσοχόου, Ι. Μπάρκα.

διάφορα ανά την Ελλάδα Θεατρικά Φεστιβάλ και Θεατρικούς Αγώνες.

Το "Το πανηγύρι", του Δ. Κεχαϊδή είναι το εναρκτήριο έργο του Θεατρικού Εργαστηρίου το 1983, σε σκηνοθεσία του ηθοποιού του ΚΘΒΕ Μπ. Φορτοτήρα. Ο ίδιος σκηνοθετεί και τα δύο επόμενα έργα "Οι φίλοι" του Κ. Μουρσελά (1984) και "Πλούτος", του Αριστοφάνη (1985). Το 1985 επίσης ανεβαίνει από τη Νεανική Θεατρική Ομάδα του Π.Κ.Ν. η κωμωδία του Ντάριο Φο "Η Ισαβέλλα, τρεις καραβέλες κι ένας παραμυθάς" σε σκηνοθεσία Χρήστου Μουχάγερ. Δύο παραγωγές το επόμενο έτος (1986) με το "Μικροαστικό Δίκαιο" του Π. Μάτεσι, σε σκηνοθεσία Αλεξ. Οικονόμου και "Λοκαντιέρα" του Κ. Γκολντόνι, σε σκηνοθεσία Γιάννη Παπαθύμιου, και η πρώτη πενταετία του Θεατρικού Εργαστηρίου, που χαρακτηρίζεται από αναζητήσεις πάνω σε ελληνικά κυρίως έργα, ολοκληρώνεται με το έργο του Γ. Σκούρη "Ο Καραγκιόζης παραλίγο Βεζίρης", σε σκηνοθεσία Χρήστου Μπαταντζή (1987).

Η περίοδος 1988-1996 σημαδεύεται από την παρουσία του Δημήτρη Αραμπατζόγλου, ηθοποιού του ΚΘΒΕ, στο τιμόνι του Θεατρικού Εργαστηρίου. Κατά την εννιάχρονη αυτή περίοδο το Εργαστήριο επεκτείνει τις αναζητήσεις του στο παλιότερο, αλλά και νεότερο διεθνές κλασι-

κό θεατρικό ρεπερτόριο, ανεβάζοντας έργα του Τσέχωφ: "Γαμήλιο εμβατήριο" (Επέτειος - Αρκούδα - Αίτηση σε γάμο) το 1988, Α. Νεσίν: "Το θεριό του Ταύρου" το 1989, Ντάριο Φο: "Κλάξον τρομπέτες και πλάκες" και "Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω" το 1990 και 1992 αντίστοιχα, Α. Πιραντέλλο: "Απόψε αυτοσχεδιάζουμε" το 1991, Μ. Γκόρκι: "Οι Μικροαστοί" το 1993 και Μολιέρου: "Ταρτούφος" το 1994. Τα δύο τελευταία χρόνια αυτής της περιόδου το Θεατρικό Εργαστήριο επιστρέφει στο ελληνικό έργο και ανεβάζει τους "Κουραμπιέδες" του Γ. Χασάπογλου (1996), ενώ η προηγούμενη χρονιά αφιερώθηκε στην προσέγγιση, με μορφή studio, μιας από τις σημαντικότερες κωμωδίες του Αριστοφάνη, τη "Λυσιστράτη". Η τελευταία παραγωγή του Θεατρικού Εργαστηρίου ήταν η κλασική "Γκόλφω" του Σπ. Περραιάδη, σε σκηνοθεσία Χρ. Μπαταντζή (1997).

Το 1996, έχοντας ήδη μια πολύχρονη εμπειρία στα θεατρικά πράγματα, το θεατρικό Εργαστήριο, δημιουργεί για μια ακόμη φορά, έναν πυρήνα με νέους 15-18 ετών, επαναδραστηριοποιώντας τη Νεανική του Σκηνή, σε συνεργασία με το Τεχνικό Λύκειο Νάουσας. Με την οργανωτική και σκηνοθετική φροντίδα του Χρήστου Μπαταντζή, προχώρησε στο ανέβασμα της τραγωδίας του Αισχύλου "Επτά επί Θήβας" και την

επόμενη χρονιά (1997) της τραγωδίας του Ευριπίδη "Αλκηστis". Και οι δύο αυτές παραγωγές απέσπασαν σημαντικά Βραβεία (Β' και Α' αντιστοίχως) σε πανελλήνιο επίπεδο, η πρώτη μάλιστα απ' αυτές παρουσιάστηκε και στο εξωτερικό (Ολλανδία).

Την ίδια χρονιά (1997) ανέβηκε στην Παιδική Σκηνή του Θεατρικού Εργαστηρίου, σε συνεργασία με το ΚΕΝΕ Νάουσας, και το έργο της Στέλλας Μιχαηλίδου "Περπατώ εις το δάσος", σε σκηνοθεσία Αλέξ. Οικονόμου. Η παιδική σκηνή είχε ξαναδραστηριοποιηθεί στο παρελθόν (1988) για άλλη μια φορά ανεβάζοντας τον γνωστό "Οδυσσεβάχ" της Ξένιας Καλογεροπούλου σε σκηνοθεσία και τότε Αλέξ Οικονόμου.

Από τα δεκάδες άτομα που συμμετείχαν κατά καιρούς στις δραστηριότητες του Θεατρικού Εργαστηρίου υπάρχουν και εδώ κάποια που συνδέθηκαν περισσότερο μ' αυτό και συμμετείχαν από την ίδρυσή του στην πορεία του. Η Κλειώ Πετρά-Μπούσκα, ο Γιώργος Μπέκας, ο Φάνης Χρυσό-

χόου, ο Σωτήρης Μπούσκα, ο Χάρης Αδαμίδης, ο Τάσος Πόπης, η Ζωή Πόπη, η Κατερίνα Μπόσκου, ο Μήτσος Βάντης, η Ελσα Τάνου, ο Μελέτης Αδαμίδης, ο Κώστας Κετάνης, η Ελένη Νέστορα, ο Περικλής Χριστίδης, ο Κώστας Γιάντης, ο Νίκος Ζαχαράκης, ο Μιχάλης Καμπουρόπουλος, η Μελίνα Ποτογλίδου, είναι μερικοί μόνο από τους ερασιτέχνες ηθοποιούς που ενσάρκωσαν τους διάφορους ρόλους που απαιτούνταν τα έργα. Κοντά τους συνεχώς, για όλα αυτά τα χρόνια ο Αλέξανδρος Οικονόμου και ο Θωμάς Φράγγης, ως τεχνική υποστήριξη, στη σκηνογραφία - ενδυματολογία και την οργάνωση της παραγωγής ο πρώτος και στα υπόλοιπα τεχνικά (φωτισμοί, ήχος κ.λ.π.) ο δεύτερος.

Το 1999, ο Δημοτικός Πολιτιστικός Οργανισμός Νάουσας, που αντικατέστησε το Πολιτιστικό Κέντρο από το 1997, με υπεύθυνο το Χρήστο Μπαταντζή, ανασυγκροτεί το Θεατρικό Τμήμα και παρουσιάζει τις γιορτές του Ολοκαυτώματος, αποσπάσματα από την τραγωδία του "Νάουσα" και στη συνέχεια την Αριστοφανική κωμω-

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Γαμήλιο εμβτήριο"

"Η αρκούδα"

Μελέτης Αδαμίδης, Κατερίνα Μπόσκου

"Η Επέτειος"

Κλειώ Πετρά-Μπούσκα, Περικλής Χριστίδης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Κλάξον, τρομπέτες και πλάιες"

Τ. Πόπης, Κ. Βαρβέρης, Θ. Ψειρίδης, Μ. Μαυρογιώργου, Γ. Μπέκας,
Κ. Πετρά-Μπούσκα

δία "Βάτραχοι" σε σκηνοθεσία του ίδιου.

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΑΛΛΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, παράλληλα με τις άλλες πρωτοβουλίες του, δραστηριοποιείται και στον τομέα του θεάτρου και από τις αρχές της δεκαετίας του '80 ανεβάζει μια σειρά παιδικά θεατρικά έργα. Στα πλαίσια αυτά παρουσιάστηκαν τα έργα του Γ. Ξανθούλη "Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο" (1983, σε συνεργασία με το 2ο Δημοτικό Σχολείο), σκηνοθεσία Νίκου και Τάσου Σπαθάκη, και "Τύμπανα, τρομπέτα και κόκκινα κουφέτα" (1985, σε συνεργασία με το 3ο Δημοτικό Σχολείο), σκηνοθεσία Ν. Σπαθάκη, το έργο του Α. Μπόαλ "Ο θεός Πάπαρος" (1984, σε συνεργασία με το 2ο Γυμνάσιο), σκηνοθεσία Κ. Κόλλα, καθώς και "Το όνειρο του σκιάχτρου" του Ε. Τριβιζά (1988, σε συνεργασία με

το 1ο Δημοτικό Σχολείο), σκηνοθεσία Γιώργου Τούρα και Μαρίας Παπαδοπούλου.

Ο Σύλλογος Αποφοίτων Λαπείων Γυμνασίου, όπως ήταν η παλιά ονομασία της Πολιτιστικής Εταιρείας Νάουσας, δραστηριοποιήθηκε κι αυτός κατά καιρούς στα θεατρικά δρώμενα της πόλης και παρουσίασε τις "Εκκλησιάζουσες" του Αριστοφάνη (1986), το

σκηνικό θέαμα - ακρόαμα: "Πάμε μια βόλτα στο φεγγάρι" (1988) και το "Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας" του Σαίξπηρ (1994), όλα σε σκηνοθεσία Χρ. Μπαταντζή. Ο ίδιος ο Χρ. Μπαταντζής είχε παρουσιάσει το 1981, σε ανεξάρτητη παραγωγή, το έργο του Στρατή Καρρά "Οι αθλητές, ή αθάνατες ιστορίες αγάπης στον πόλεμο", μια πολυπρόσωπη παράσταση με νέους που για πρώτη φορά έρχονταν σ' επαφή με το θέατρο.

Το Κέντρο Εργαζόμενης Νεότητας παρου-

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ: "Ο Ταρτούφος"

Γ. Μπέκας, Μ. Αδαμίδης, Θ. Τραντούδης

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ - Νεανική ομάδα: "Επτά επί Θήβας"

οίασε κατά καιρούς αξιόλογες θεατρικές παραστάσεις δικής του παραγωγής. Εκτός από την τελευταία του συμπαραγωγή με το Θεατρικό Εργαστήρι του Πολιτιστικού Κέντρου και το "Περπατώ εις το δάσος" που αναφέρθηκε, στο ενεργητικό του καταγράφεται το "Σπίτι της Μπερνάντα Αλμπα" του Λόρκα (1985), και η "Αυλή των θαυμάτων" του Ι. Καμπανέλλη (1986), τη σκηνοθεσία των οποίων ανέλαβε ο ηθοποιός του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας Γιάννης Παπαθύμιος.

Η Εύξεινος Λέσχη Νάουσας με τη θεατρικής της ομάδα παρουσίασε έργα γραμμένα στην ποντιακή διάλεκτο. Ενδεικτικά αναφέρονται τα έργα "Η μάνα" της Άννας Μαυροπούλου - Βαφειάδου σε σκηνοθεσία Παύλου Παραστατίδη (1991) και "Ο Χωρέτες" του Φίλωνα Κτενίδη, σε σκηνοθεσία Οδυσσέα Γωνιάδη (1997);

Το Σώμα Ελληνίδων Οδηγών τέλος, ανέβασε και παρουσίασε τον "Οδυσσεβάχ" της Ξ. Καλογεροπούλου (1996) και το "Μάγο με τα χρώματα" του Γ. Ξανθούλη (1998), σε σκηνοθεσία Γ. Μπέκα και τα δύο.

Θα πρέπει τέλος να σημειωθεί η ενεργός παρουσία στα θεατρικά δρώμενα της πόλης του Πέτρου Στοϊδη, που συνέθεσε μουσική και τραγούδια για τα έργα "Βλέποντας και κάνοντας", "Τύμπανο τρομπέτα...", "Θεός Πάπαρος", "Ανέβα τη σέγη..", "Το όνειρο του σκιάχτρου", "Περπατώ εις το δάσος" και "Ιων" καθώς και του Αναστάση Κτώνα, που συνέθεσε τη μουσική και τα τραγούδια για την "Ισαβέλλα", τον "Οδυσσεβάχ", την "Αυλή των θαυμάτων" κ.λ.π.

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ολα σχεδόν τα σχολεία αναπτύσσουν κατά καιρούς θεατρικές δραστηριότητες. Από αυτές αρκετές ξέφυγαν από τα στενά σχολικά περιθώρια και δείχθηκαν και στους μαθητές των άλλων σχολείων και στο κοινό της πόλης, στο Δημοτικό Θέατρο, αναπτύσσοντας μια πολύ σημαντική άμιλλα μεταξύ τους για προσεγμένες παραστάσεις. Αναφέρθηκαν ήδη οι συνεργασίες των 1ου, 2ου και 3ου Δημοτικών Σχολείων με τον Εκπαι

δευτικό Όμιλο για το ανερασμα θεατρικών παραστάσεων με παιδιά τη δεκαετία του 80'. Από τις θεατρικές δραστηριότητες των σχολείων κυρίως κατά τη διάρκεια του '90, σημειώνονται επιγραμματικά και οι παρακάτω:

4ο Δημοτικό σχολείο:

Γ. Ξανθούλη, "Ανέβα στη στέγη να φάμε το σίννεφο" σκην. Γ. Τούρας (1994),

Μ. Γουμενοπούλου: "Έτσι σώθηκε το δάσος", σκην. Ιωσήφ Χ' Ιωάννου (1999)

1ο "Λάμπειο" Γυμνάσιο:

Ευριπίδη, "Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων", σκην. Χρ. Μπαταντζής (1993- 1995, Β' Βραβείο στους Πανελλήνιους Μαθητικούς Αγώνες Αρχαίου Δράματος),

Δ. Ποταμίτη: "Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη", σκην. Αλ. Οικονόμου (1995)

Α. Πογκορέλσκι: "Η γριά του Λαφέροβο" σκην. Μαρία Σαγρή (1999, Β' Βραβείο στους Περιφερειακούς Μαθητικούς Αγώνες Σύγχρο-

2ο Γυμνάσιο:

Ι. Καμπανέλλη: "Παραμύθι χωρίς όνομα", σκην. Γ. Αβάνη -Μαρ. Χ' Ευαγγέλου (1991).

3ο Γυμνάσιο:

Ε. Τριβιζά: "Το όνειρο του σκιάχτρου", σκην. Νίκος Κύρου (1991)

Α. Σακελλαρίου: "Το ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο" σκην. Ν. Κύρου (1992)

Δ. Ψαθά: "Οι ατίθασοι" σκην. Φάνη Καλαϊτζή (1995).

Δ. Κορομηλά: "Η τύχη της Μαρούλας", σκην. Ν. Κύρου (1996)

Φ.Γ. Λόρκα: "Η θαναταστή μπαλωματού", σκην. Ν. Κύρου (1997).

1ο Λύκειο:

Φ.Γ. Λόρκα: "Οι φασουλήδες του Κασιπόρα", σκην. Χρήστος Μουχάγεο (1983)

Θεατρικό Εργαστήρι ΠΚΝ - Νεανική ομάδα: "Άλκηστις"

Α. Μαλέα, Π. Σιλιγκούνας, Α. Παοίση, Ε. Στάσκα, Ι. Ιορδανίδη, κ.α.

Θεατρικό Εργαστήριο ΠΚΝ - παιδική σκηνή, ΚΕΝΕ Νάουσας: *Περπατώ εις το δάσος* (1993). Σκηνοθεσία: Μ. Κελεσιδου, Κ. Ρέππα, Ε. Ζαφειρίου, Μ. Παλάκα, Θ. Δημητριάδου

Ετραπέβ: *"Το σακάκι που βελάζει"* σκην. Μουχάμεντ Μουχάμεντ (1984)

Μπόαλ: *"Ο θεός Πάπαρος"*, σκην. Κ. Μπόαλ (1997)

Λύκειο:

Κόλλα: *"Ποιος φοβάται τον Οδυσσέα"*, σκην. Κριστίνα Καλογεράκη (1997).

Πρωτοβάθμιο Επαγγελματικό Λύκειο:

Εργαστήριο από τις δύο αρχαίες τραγωδίες, που υλοποιήθηκαν σε συνεργασία με το Πολιτιστικό Κέντρο Νάουσας αναφέρθηκε παραπάνω, αυτόνομα το εργαστήριο παρουσίασε κατά καιρούς και τα έργα:

Κόλλα: *"Ο Μέγας Αλέξανδρος"*, σκην. του Κόλλα (1994)

Μπρουκ: *"Αιθουανία"* και Α. Τσέχωφ: *"Η γάμος"*, σκην. Νίκου Λεγάκη (1995).

Καζαντζάκη: *"Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος"*, σκην. Χρ. Μπαταντζή (1998).

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η πρωτοβουλία εκτός Ναούσης περιοχή η θεατρική είναι μάλλον σπάνια έως ανύπαρκτη.

ριοποίηση του εκεί Πολιτιστικού Συλλόγου, που δημιούργησε θεατρική ομάδα και ανέβασε σε σκηνοθεσία Κ. Κόλλα τα έργα του ίδιου *"Ενας βουλευτής στο κρεβάτι μου"* και *"Κροκέτες Αλάσκας"*, την *"Εταιρεία Θαυμάτων"* του Δ. Ψαθά, σε σκηνοθεσία Α. Θεοφανίδη, (1993) και τέλος, *"Τα δόντρα πεθαίνουν όρθια"* του Κασόνα (1994) και *"Μιας πεντάρας νιάτα"* των Γιαλαμά - Πρετεντέρη σε σκηνοθεσία Φώτη Ιγνατιάδη (1995).

Στην **Ειρηνούπολη**, το Θεατρικό Εργαστήριο

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας: *"Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας"*

Ευγενία Σακιάση, Π. Κουστόπουλος

Α' Γυμνάσιο- Α' Λύκειο Νάουσας: "Ιφιγένεια εν Ταύροις"
Θ. Τραντούδης, Κ. Τραντούδη και ο χορός των γυναικών

του Γυμνασίου - Λυκείου ανέπτυξε τα τελευταία χρόνια μια σημαντική δραστηριότητα ανεβάζοντας σε σκηνοθεσία Δήμητρας Χονδρογιάννητις "Ιστορίες του Παππού Αριστοφάνη" του Δ. Ποταμίτη (1997) και σε σκηνοθεσία Αλέξανδρου Οικονόμου το "Δράκο" του Ε. Σβαρτς (1998 - Α' Βραβείο στους Περιφερειακούς Μαθητικούς Αγώνες Σύγχρονου Θεάτρου) και τον "Ιωνα" του Ευριπίδη φέτος (Α' Βραβείο στους Πανελλήνιους Μαθητικούς Αγώνες Αρχαίου Δράματος). Η παράσταση του "Ιωνα" είχε την τιμή να παρουσιαστεί και το αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου.

ΚΑΠΟΙΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο συνοπτικός κατ' ανάγκη αυτός απολογισμός, ο οποίος ενδεχομένως να παρουσιάζει αρκετά κενά, που ελπίζουμε να συμπληρωθούν

ΤΕΛ Νάουσας: "Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος"
Δ. Ιορδανίδης, Ν. Ζώτας, Τ Κουιάγκα, Α. Θεογάρης Ε. Στάγκα.

Γυμνάσιο Ειρηνούπολης: "Ο Δράκος"

Χ. Δάλας, Π. Σταμπολίδου, Χ. Αργυρίου, Τ. Παυλίδης, Ν. Δάγκα, Θ. Παπαμπουζίνος, Ν. Κολτσάκης, Γ. Κωστίκας, Χ. Τουμανίδης

στο μέλλον (κάθε πληροφορία και βοήθεια ευπρόσδεκτη), οδηγεί αβίαστα σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα:

Η πηγαία ανάγκη του πληθυσμού της περιφέρειας για επικοινωνία μέσα από τη θεατρική τέχνη, σε συνδυασμό με την έλλειψη σοβαρών "εισαγομένων" θεατρικών θεαμάτων, οδηγεί στην κάλυψη αυτού του κενού μέσω της τοπικής δημιουργίας τέτοιων δράσεων.

Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ο μεγάλος αριθμός των νέων κυρίως που σ' όλα αυτά τα χρόνια ήρθαν σ' επαφή με την τέχνη του θεάτρου, και είχαν την ευκαιρία να εμβαθύνουν σ' αυτήν και να συνειδητοποιήσουν την ομαδικότητα που απαιτείται, τόσο επί σκηνής όσο και πίσω από αυτήν, ώστε να παραχθεί ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα, που θα έχει κάτι να προσφέρει στον θεατή, αλλά και στους ίδιους. Ο τελικός κριτής, ο κάθε θεατής, καλείται να εκτιμήσει το αποτέλεσμα, να το σχολιάσει και να το χειροκροτήσει, αν πράγματι κάτι του είπε. Γιατί αυτοί που ασχολούνται με το θέατρο στη Νάουσα έχουν πειστεί, δουλεύοντας τόσα χρόνια, ότι δεν αρκεί να επαινείται μόνον η προσπάθεια, αν και

κό από κάθε άποψη.

Στη Νάουσα και στην περιοχή της υπάρχει και δραστηριοποιείται ένας ολόκληρος κόσμος γύρω από το θέατρο, και σημαντικοί δημιουργοί αναδεικνύουν το ταλέντο τους στον τομέα αυτό, έστω και μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας σε ευρύτερο επίπεδο. Ανθρωποι, που αν τους δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία, μπορούν να σταθούν ισάξια ή και καλύτερα δίπλα σε πολλούς επαγγελματίες. Κάτι που ίσως θα περίμενε κανείς από τα Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα που θα έπρεπε να έχουν ως ένα από τους κυριότερους στόχους τους την ανάδειξη και χρησιμοποίηση του δοκιμασμένου ανθρώπινου καλλιτεχνικού δυναμικού της περιοχής τους, ώστε να διευρυνθούν οι δυνατότητες που προσφέρονται σε ανθρώπους που επιμένουν να ζουν και να δραστηριοποιούνται καλλιτεχνικά στην περιφέρεια.

Σημείωση: Αρκετά στοιχεία για την παρουσίαση αυτή αντλήθηκαν από το αφιέρωμα "Το θέατρο στη Μακεδονία" του περιοδικού "Θεατρικά", τεύχος 11, Ιανουάριος - Μάρτιος 1993. Ευχαριστίες οφείλονται στους κ. Π. Στοίδη και Ν. Κύρση για τη δική τους συμβολή στην έρευνα και στον κ. Π. Ιωσηφίδη για τις φωτογραφίες από τις παραστάσεις του "Ζαφειράκη" που

Όταν έπεσε η Νάουσα

ΔΥΟ ΩΡΑΙΕΣ ΝΑΟΥΣΑΙΕΣ ΓΛΥΤΩΝΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΡΕΜΙ

Η περίεργη “γενναιοφροσύνη” του φοβερού Αλή Πασά

Όταν ο στρατηγός του Αλή Πασά των Ιωαννίνων ο περίφημος Πασόμπεης κατώρθωσε να κάμψη την αντίσταση των Ναουσαίων και να κατακτήσει προσωρινώς την Νάουσα, γύρισε στα Γιάννενα φέρνοντας μαζί του και μερικά όμορφα κορίτσια της Ναούσης για να τα προσφέρει ως δώρον στον Αλή.

Το ένα από τα κορίτσια αυτά ήταν μια πολύ όμορφη κοπέλλα, αρραβωνιαστικιά μικροτέρου αδελφού του Ζαφειράκη, που λεγόταν Ελένη. Η Ελένη ήταν τότε δέκα οχτώ χρονών κι ο Αλής όταν την είδε, έμεινε καταγοητευμένος με την ομορφιά της και την κράτησεν στο χαρέμι του.

Η δύστηνη κοπέλλα, όταν είδε να την κλείνουν στον γυναικωνίτη, αποφάσισε να πεθάνει καλύτερα παρά να δεχθεί την ατίμωση.

Εκλαιγε, λοιπόν, διαρκώς κλεισμένη στον οντά της και δεν δεχόταν ούτε να δοκιμάσει τα εκλεκτά φαγητά.

Ο Πασσάς στην αρχή για να την εξευμενίσει, της έκανε πλούσια δώρα και εξάντλησε όλες τις κολακείες και τα χάδια του. Επειτα όμως θύμωσε και διάταξε να της βάζουν με το στανιό την τροφή στο στόμα. Όταν όμως είδε, ότι ούτε έτσι δεν κατώρθωνε να δαμάσει την υπερήφανη κοπέλλα, πήρε ξαφνικά μια από τις γενναίες εκείνες αποφάσεις, που δεν του ήταν σπάνιες: Απεφάσισε να την αφήσει ελεύθερη!

Κι' αλήθεια, κάλεσε μπροστά του την ωραία Ελένη και της είπε την απόφασή του, προσθέτοντας, ότι ήταν έτοιμος να την παντρεύει με όποιο Ναουσαίο θα ήθελε εκείνη.

Η Ελένη άκουσε τα λόγια του αυτά, χωρίς να μιλήσει. Τότε ο Αλής άρχισε να της απαριθμεί τα

ονόματα διαφόρων παλληκαριών από τις καλύτερες οικογένειες της πατρίδας της ζητώντας για τον καθένα τη γνώμη της. Μα η Ελένη αδιάφορη και να σωπαίνει. Ο Αλής δεν ήξερε πια ποιόν άλλον άνδρα να της αναφέρει, μα η υπομονή του και πάλι δεν εξαντλήθηκε. Εστειλε και φώναξε μερικούς από τους αξιωματικούς του, που είχαν καταλάβει μαζί με τον Πασόμπεη τη Νάουσα, και εκείνοι άρχισαν να της απαριθμούν διάφορα άλλα ονόματα. Η Ελένη όμως, εξακολουθούσε και πάλι να σωπαίνει, μέχρις ότου κάποιος απ' αυτούς τους αξιωματικούς ανάφερε τελευταία τ' όνομα του Τάσου Κανδύλη. Η όμορφη κοπέλλα χαμογέλασε.

Ο Κανδύλης αυτός ήταν ένας φτωχός μικρομπακάλης στη Νάουσα και η ωραία αρχοντοπούλα, που τον ήξερε δεν μπορούσε να μη χαμογαλέσει όταν της ανάφεραν το όνομά του.

Ο Αλής ωστόσο πήρε το χαμόγελο εκείνο ως συγκατάθεσή της και ο γάμος αποφασίσθηκε!

Λίγες μέρες αργότερα ο Αλής έστειλε με μεγαλοπρέπη σπονδεία και με πλούσια δώρα την Ελένη στη Νάουσα.

Ο φτωχός Τάσος κόντεψε να τρελλαθεί απ' τη χαρά του, όταν έμαθε την απόφαση του Πασά.

Ο γάμος έγινε με γιορτές και με πανηγύρια, που κράτησαν μέρες ολόκληρες. Και καρπός αυτού του γάμου ήταν ένας από τους καλύτερους λογίους που έβγαλε η Μακεδονία ο Κωνσταντίνος Κανδυλίδης!

Αλλά και μια άλλη όμορφη κοπέλλα της Νάουσας η Μαρία, που καταγόταν από αρχοντική οικογένεια του τόπου, παρά λίγο να έχει την τύχη

της Ελένης.

Ο Πασόμπεης, γυρίζοντας στα Γιάννενα, σκόπευε να πάρει κι αυτήν μαζί του, για να την προσφέρει στον Αλή.

Η προτίμηση, όμως του Αλή, στρεφόταν πάντοτε στα ανύπαντρα κορίτσια και ποτέ σχεδόν δεν ενοχλούσε τις παντρεμένες γυναίκες έστω και αν αυτές ήταν περίφημες καλλονές.

Ο πατέρας, λοιπόν, της ωραίας Μαρίας, ήξερε αυτήν την αδυναμία του Αλή, όταν ένα βράδυνη κάποιος Αλβανός αξιωματικός, με τον οποίο είχε φιλικές σχέσεις, πήγε και του ανακοίνωσε μυστικά την απόφαση, που είχε πάρει για την κόρη του ο Πασόμπεης.

Στην αρχή, ο δυστυχισμένος πατέρας τα έχασε και δεν ήξερε τι να σκεφθή. Επειτα όμως σκέφθηκε ψυχραιμότερα και πήρε αμέσως την απόφασή του.

Στον αχυρώνα του αρχοντικού του, κοιμόταν ένα φτωχό παλληκάρι της Νάουσας, ένας νεαρός αγροφύλακας, που λεγόταν Λόγγος. Ετρεξε αμέσως και τον ξύπνησε.

- Σήκω γρήγορα, του είπε. Σήκω και τρέχα να φέρεις έναν παπά!

Ο Λόγγος σηκώθηκε και μισοζαλισμένος ακόμη από τον ύπνο και μη ξέροντας τι γίνεται, έτρεξε και ειδοποίησε τον παπά της ενορίας.

Σ' αυτό το μεταξύ, ο Ναουσαίος πρόκριτος είχε ξαπνήσει και τη γυναίκα του, καθώς και την κόρη του την Μαρία. Και όταν γύρισε μαζί με τον παπά, ο πρόκριτος της Νάουσας, είπε στο δεύτερο:

- Ελα, παπά μου, στεφάνωσε γρήγορα τη Μαρία μου!...

- Να τη στεφανώσω; έκανε εκείνος. Κι ο γαμπρός;

- Να κι ο γαμπρός είπε ο πατέρας της Μαρίας κι' έπιασε απο το μπράτσο τον κατάπληκτο Λόγγο. Ελα κάνε γρήγορα!

Και η στέψη έγινε στο άψε - σβύσε.

Έτσι ο Πασόμπεης βρήκε παντρεμένη την άλλη μέρα την ωραία Μαρία και δεν την πείραξε.

Ο ΠΑΛΑΙΟΣ

Το καρναβάλι της Νάουσας

Ένα λεύκωμα της Ο.Π.Ε.
του 1ου Λαλπίου Γυμνασίου μας

Η Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του 1ου Λαλπίου Γυμνασίου της πόλης μας ασχολήθηκε κατά το σχολικό έτος 1997-98 με το πολύ ενδιαφέρον για τον τόπο μας θέμα: "Το καρναβάλι της Νάουσας μέσα από την παράδοση". Καθώς το θέμα ήταν ευρύτατο συνεχίστηκε και την επόμενη χρονιά. Στις δύο αυτές περιόδους η 28μελής Ομάδα Π.Ε. κατάφερε να συγκεντρώσει πλούσιο φωτογραφικό υλικό από το καρναβάλι μας, από τις αρχές του αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Το γεγονός ότι η υπεύθυνη της Ο.Π.Ε. καθηγήτρια Μαρία Καρυδά και η δ/τρια του Γυμνασίου Καλλιόπη Δραγουμάνου έχουν τις ρίζες τους στη Νάουσα υπήρξε ένας πρόσθετος σημαντικός παράγοντας για να επιτύχει η προσπάθεια. Όλο το υλικό, μαζί με τ' αποτελέσματα μιας έρευνας σχετικά με την προέλευση του εθίμου κ.τ.λ. περιλαμβάνονται σε ένα λεύκωμα "που έγινε με πολλή αγάπη και μεράκι για την πόλη μας και την παράδοσή της", αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα της Ο.Π.Ε.

Η έρευνα έγινε με 24 ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκαν ν' απαντήσουν 65 άτομα όλων των ηλικιών.

Χαρακτηριστικές ήταν οι απαντήσεις για την ονομασία του εθίμου: 53 (ποσοστό 81,5%) απάντησαν "Γιανίτσαροι και Μπούλες", 7 (10,8) "Γιανίτσαροι" 2 (3,1%), "Μπούλες" και 3 (4,6%) "Δεν ξέρω".

Παραμύθια του τόπου μας για καλούς και κακούς γείτονες

Αναμνήσεις της Αμαλίας Πεΐου
από τους παπούδες της

"Θεόν έχει και δίκαιο δεν έχει"

Μια φορά και ένα καιρό ήταν δύο γείτονες. Στην πόλη που κατοικούσαν τότε δουλειές δεν υπήρχαν κι έτσι οι δύο γείτονες αποφάσισαν να φύγουνε μαζί και να βρουνε μια καλύτερη τύχη.

Μετά από ώρες κάθισαν σε μια γωνιά του δρόμου για να ξεκουραστούν. Ο ένας γείτονας έβγαλε να φάει το ψωμί που είχε πάρει μαζί του και αφού το έφαγε, χωρίς να σπάσει μια μπουκιά να δώσει και στον σύντροφό του, ξάπλωσε να κοιμηθεί. Τον άλλο γείτονα όμως δεν τον έπιανε ο ύπνος, γιατί πεινούσε πολύ και κρύωνε, έτσι σηκώθηκε να πάει να βρει 'κανα ξύλο για να ανάψει φωτιά να ζεσταθεί. Τότε σηκώνοντας ένα μεγάλο ξύλο αντίκρισε ένα καζάνι που ήταν γεμάτο με χρυσές λίρες.

Χαρούμενος τρέχει να φωνάξει τον γείτονά του, ο οποίος κοιμότανε βαθιά, καθώς ήτανε χορτάτος, αλλά αυτός δεν έλεγε να ξυπνήσει. Όταν επιτέλους κατάλαβε ότι βρέθηκε ένα καζάνι με λίρες, ξεπετάχτηκε και πήγανε μαζί στο συγκεκριμένο μέρος για να τις πάρουν. Μόλις τις αντίκρισε, γυρνάει και λέει σ' αυτόν που τις βρήκε: "Όλες τις λίρες θα τις πάρω εγώ και θα σε σκοτώσω" Ο καημένος ο γείτονας μη μπορώντας να κάνει κάτι, του ζήτησε μια τελευταία χάρη. Η γυναίκα του, σε λίγους μήνες θα γεννούσε, τον παρακάλεσε λοιπόν να γίνει νονός του παιδιού του και να το ονομάσει "Θεόν έχει και δίκαιο δεν έχει".

Έτσι ο κακός γείτονας τον σκότωσε χωρίς οίκτο, πήρε όλες τις λίρες και γύρισε πίσω στο

Αυτός της είπε ότι βρήκε μια καλή δουλειά και έμεινε για να βγάλει χρήματα για να ταΐσει την οικογένειά του.

Η γυναίκα τον πίστεψε. Ο καιρός περνούσε, αλλά ο άντρας της δεν εμφανιζόταν. Γέννησε εν τω μεταξύ ένα αγόρι και ο κακός, που ήτανε τώρα πλούσιος, βάφτισε το παιδί "Θεόν έχει και δίκαιο δεν έχει".

Τα χρόνια περνούσαν, η γυναίκα ρωτούσε μάταια για τον άντρα της. Το παιδί μεγάλωνε και έκανε παρέα με άλλα παιδιά και παίζανε όλοι μαζί. Μια μέρα, εκεί που παίζανε όλα μαζί στη γειτονιά πέρασε ένας χωροφύλακας και άκουσε να φωνάζουν το παιδί με αυτό το παράξενο όνομα. Το πήρε τότε μαζί του και πήγανε μαζί στη μάνα του, για να λύσει την απορία.

Η μάνα του παιδιού όταν ξαφνικά αντίκρισε το χωροφύλακα με το παιδί της, ταράχτηκε και ρώτησε να μάθει τι συμβαίνει. Ο χωροφύλακας την καθυσόχασε και ζήτησε να μάθει ποιος βάφτισε έτσι το παιδί. Η γυναίκα του είπε πως ήτανε ο πλούσιος γείτονάς της. Ο χωροφύλακας υποπτεύτηκε ότι κάτι περίεργο συμβαίνει, γι' αυτό πήρε και άλλους τρεις χωροφύλακες μαζί του και πήγανε ένα βράδυ στο σπίτι του πλούσιου, ο οποίος εκείνη τη νύχτα ήτανε μεθυσμένος και εύκολα όταν ρωτήθηκε από τους χωροφύλακες είπε την αλήθεια. Τότε η αστυνομία τον έβαλε στη φυλακή και όλα τα υπάρχοντά του, τα έδωσε στην οικογένεια του άτυχου γείτονα.

Και Ήσαν αυτοί καλά και εμείς καλύτερα

Μια φορά και έναν καιρό, ήτανε δύο γείτονες ο καλός Στέργιος και ο κακός ο Νάσιος και οι δύο τους φτωχοί. Ένα πρωινό ξεκίνησε ο Στέργιος να πάει να βρει την τύχη του. Περιπατώντας αμέτρητες ώρες, άρχισε να σουρουπώνει και έπρεπε να βρει κάποιο καταφύγιο για να περάσει τη νύχτα. Έτσι, όταν συνάντησε μια γέφυρα πήγε κάτω από την καμάρα για να κοιμηθεί.

Τα παλιά χρόνια σ' αυτή τη γέφυρα τα μεσάνυχτα εμφανίζονταν πολλά δαιμόνια (έφευγαν με το λάλημα του πετεινού) και συζητούσαν μεταξύ τους για τα προβλήματα που δημιουργούσαν στους καλούς ανθρώπους. Με επικεφαλής κάποιον αρχηγό δαίμονα κάθε βράδυ έλεγαν τι έκανε ο καθένας τους.

Καθώς ο Στέργιος πλάγιαζε για να κοιμηθεί χωρίς να ξέρει ότι έβγαιναν κάθε βράδυ τα δαιμόνια, ξαφνικά άκουσε φωνές. Ο αρχηγός των δαιμονίων ρωτούσε τον κάθε δαίμονα τι έχθρα και τι προβλήματα είχε σπείρει ανάμεσα σε αδέρφια και οικογένειες. Κάποιος δαίμονας έλεγε: "Α! εγώ αρχηγέ σήμερα έκανα ένα γιο να σφάζει τον πατέρα του" Άλλος: "Εγώ κατάφερα να κάνω ένα αντρόγυνο να χωρίσει" και ένας τρίτος είπε:

"Εγώ σήμερα αρχηγέ έκανε δύο αδέρφια να είναι έτοιμα από οργή να σκοτώσει ο ένας τον άλλο".

"Πώς" ρώτησε ο αρχηγός.

"Έχουν ένα χωράφι και κάτω από μια ροδιά είναι κρυμμένες μια κάσα με λίρες. Κανένας από τους δύο δεν ξέρει που είναι κρυμμένες οι λίρες, μόνο ότι υπάρχουν. Εγώ τους έβαλα ο ένας να ρίχνει το βάρος στον άλλο ότι ο ένας ξέρει και δεν θέλει να το πει στον άλλο. Έτσι είναι έτοιμοι να σφαχτούν".

Σαντ' άκουσε ο έτρεξε κατευθείαν αδέρφια και πήγαν μόνο οι γυναίκες τ

"Ποιος είσαι ξέρω ο Στέργιος τους γλιτώσω από ένα άνδρες σας γιατί είλίρες". Τότε οι γυναίκες έσωσες, ποιος και βοηθήσεις και να

Αργότερα όταν και έμαθαν τι συμβαίψαξουν στο χωράφι ευτυχισμένοι και ιρασαν, και έδωσαν. Έτσι ο Στέργιος επλούσιος και ευτι

Όταν τον είδε ο τον ρώτησε να του και ο Στέργιος το αποφάσισε να κβρει και αυτός τη σούρουπο στη γέφυραν και τα δαιμόν

Τότε ο δαίμονος γέ χάλασε η δουλει και είναι πάλι μας άκουσε και έδωσε εντολή να βρήκανε τον Νάσι φόρτωσαν στο γαίτου, στη γυναίκα

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΑΘΟΥΜΕ ΝΑ ΖΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ

του Νικολάου Κύρου
Γεωλόγου

Οι πρόσφατοι μεγάλοι σεισμοί που έπληξαν την Τουρκία, την Αθήνα, την Ταϊβάν και άλλες περιοχές του πλανήτη μας είχαν αποτέλεσμα μεγάλες καταστροφές και πολλά ανθρώπινα θύματα. Συγχρόνως με το φυσικό αυτό φαινόμενο παρατηρήθηκε μια αναστάτωση του κόσμου ως αποτέλεσμα του πανικού και της άκρατης φημολογίας. Για να μη γίνουμε λοιπόν και μεις θύματα κακόβουλων φημών, καλό είναι να γνωρίζουμε ορισμένα απλά πράγματα για το γεωλογικό φαινόμενο που ονομάζεται σεισμός.

Σεισμός λοιπόν είναι η κίνηση που παρατηρείται ορισμένες φορές σε τμήματα του φλοιού της γης. Οφείλεται σε διάφορες φυσικές δυνάμεις, οι οποίες προέρχονται από το εσωτερικό της γης (τεκτονικές δυνάμεις). Μερικές φορές είναι δυνατόν η εκδήλωση ενός σεισμού να επισπευσθεί εξ αιτίας εξωγενών παραγόντων (μετεωρολογικά φαινόμενα, έλξη της γης από ουράνια σώματα κ.λ.π.) ή ανθρώπινων επεμβάσεων (π.χ. τεχνητές λίμνες).

Ανάλογα με την αιτία γένεσής τους οι σεισμοί διακρίνονται στα παρακάτω είδη:

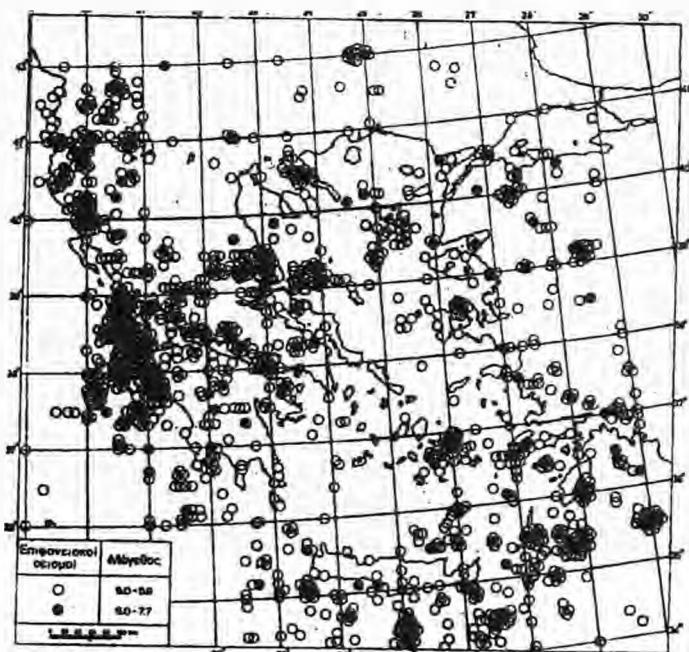
1. Τεκτονικοί: Προέρχονται από τη μετακίνηση ή το σπάσιμο των πετρωμάτων στο φλοιό της γης.

2. Ηφαιστειογενείς: Εκδηλώνονται πριν ή κατά τη διάρκεια της έκρηξης ενός ηφαιστείου και οφείλονται στην πίεση που ασκεί η λάβα (μάγμα) ή τα αέρια, που τη

συνοδεύουν κατά την άνοδο της στον κρατήρα του ηφαιστείου.

3. Εγκατακρημνισιογενείς: Εκδηλώνονται κατά την κατάρρευση της οροφής ενός υπογείου έγκοιλου (μεγάλη σπηλιά).

Τα δύο τελευταία είδη συνήθως είναι σεισμοί τοπικού χαρακτήρα και μικρού μεγέθους. Αντίθετα οι τεκτονικοί σεισμοί είναι αυτοί που μπορούν να προκαλέσουν μεγάλες ζημιές σε ανθρώπινες κατασκευές καθώς και θύματα, διότι έχουν μεγαλύτερη διάρκεια και ένταση. Ένας τεκτονικός σεισμός δεν περιλαμβάνει μια μοναδική δό-

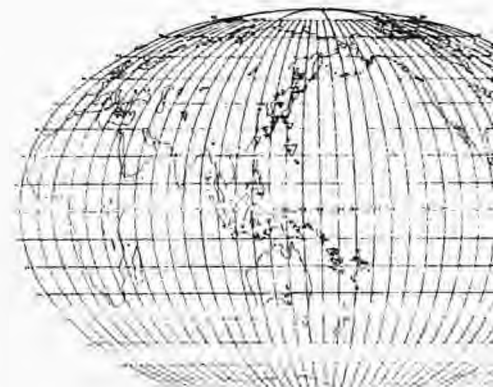
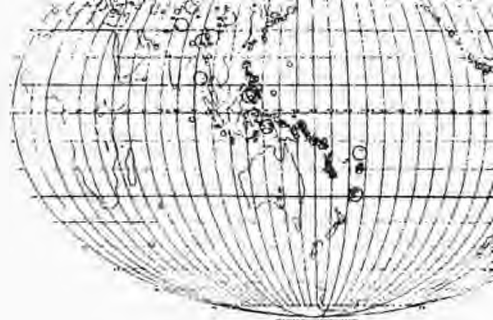

Χάρτης διανομής των επικέντρων των επιφανειακών σεισμών του Ελληνικού χώρου, μεγέθους 5,0 και άνω.

τους προσεισμούς οι οποίοι προηγούνται και τους μετασεισμούς που ακολουθούν. Είναι δυνατόν δηλαδή μια σεισμική δραστηριότητα, η οποία εκδηλώνεται σε μια περιοχή να έχει διάρκεια αρκετούς μήνες. Βέβαια οι ζημιές που θα γίνουν εξαρτώνται από διάφορους παράγοντες π.χ. απόσταση από το επίκεντρο, βάθος επίκεντρου, είδος πετρωμάτων και φυσικά το μέγεθος του σεισμού. Έτσι όταν το επίκεντρο ενός σεισμού μεγάλου μεγέθους (πάνω από 5 Richter) είναι σε μικρό βάθος και τα πετρώματα χαλαρά (προσχώσεις), τότε πρέπει να περιμένουμε μεγάλες καταστροφές σε κτίρια που βρίσκονται στην περιοχή αυτή.

Ορισμένες φορές το επίκεντρο του σεισμού μπορεί να βρίσκεται σε θαλάσσιες περιοχές και ο σεισμός να έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία απειλητικών παλιωροϊκών κυμάτων (τσουνάμι).

Μια σχετικά σύγχρονη θεωρία εξηγεί γιατί ορισμένες περιοχές της γης (ακτές Ειρηνικού, Αν. Μεσόγειος κ.λ.π.) παρουσιάζουν μεγάλη σεισμικότητα και διάφορα άλλα γεωλογικά και γεωμορφολογικά φαινόμενα (ηφαίστεια, οροσειρές, υποθαλάσσιες τάφροι, θερμές πηγές κ.λ.π.). Πρόκειται για τη θεωρία των λιθосφαιρικών πλακών, σύμφωνα με την οποία το ανώτερο τμήμα της γης, η Λιθόσφαιρα (πάχος 120 χμ.) είναι χωρισμένη σε 7 μεγάλα κομμάτια και πολλά μικρότερα, τα οποία κατά κάποιον τρόπο επιπλέουν πάνω στο ημίρρευστο υλικό (μάγμα) που βρίσκεται στο υποκειμένο στρώμα της γης (μανδύας). Έτσι είναι δυνατόν οι πλάκες αυτές άλλες φορές να συγκρούονται και άλλες φορές να απομακρύνονται η μία από την άλλη. Στο σημείο όπου συγκρούονται δύο λιθосφαιρικές πλάκες παρατηρούνται σεισμοί με τις μετακινήσεις και το σπάσιμο των πετρωμάτων, ορογενέσεις, ηφαίστεια και υποθαλάσσιες τάφροι. Φυσικά οι κινήσεις αυτές γίνονται με πάρα πολύ αργό ρυθμό και δεν είναι δυνατόν να παρατηρη-

Γεωγραφική κατανομή των μεγάλων επιφανειακών σεισμών (πάνω) και των πλουτώνιων (κάτω), (Richter 1958)

θούν από τον άνθρωπο, παρά μόνο ευαίσθητα όργανα.

Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται στον Ειρηνικό ωκεανό, όπου οι δριφύλλες πλάκες εισχωρούν κάτω από τις Ασίας και της Αμερικής. Έτσι οι μεγαλύτεροι σεισμοί και ηφαίστεια στην Ινδονησία, τη Δυτική Αμερική (κ.λ.π.

Δυστυχώς το ίδιο συμβαίνει και με την Ευρώπη. Η λιθосφαιρική πλάκα της Ευρώπης συγκρούεται με την πλάκα της Ευρώπης, ένα τόξο, το οποίο ξεκινάει από την Ιονίου, περνάει από τη Δυτική Πελοπόννησο και φτάνει μέχρι το Ανατολικό Αιγαίο (π.χ. Χίος). Γίνονται πάρα πολλοί σεισμοί.

Γενικά η Ελλάδα θεωρείται η πλέον σεισμογενής χώρα της Ευρώπης. Στο παρελθόν είχαμε πολλούς σεισμούς με μεγάλες καταστροφές και πολλά θύματα π.χ. ο σεισμός της Χίου (1881) στοίχισε τη ζωή σε 4.180 ανθρώπους. Μεγάλους σεισμούς είχαμε τη δεκαετία του 1950 - 60 στο Βόλο και τα Ιόνια νησιά, το 1978 στη Θεσσαλονίκη, το 1980 στον Κορινθιακό κόλπο, το 1986 στην Καλαμάτα, το 1995 στην Κοζάνη κ.λ.π.

Λίγες είναι οι περιοχές της Ελλάδας όπου εκδηλώνονται σπάνια σεισμοί. Τέτοιες είναι η Θράκη, η Δυτική Μακεδονία και η Αττική. Όμως ο πρόσφατος ισχυρός σεισμός εκδηλώθηκε στην Αττική και πριν λίγα χρόνια είχαμε παρόμοιο φαινόμενο και στην Κοζάνη. Ας ελπίσουμε ότι δεν θα έχουμε κάποια σεισμική ενεργοποίηση του χώρου μας και τα θλιβερά αυτά γεγονότα θα είναι από τα σπάνια και θα αργήσουν να επαναληφθούν.

Συνηθίζεται πάντοτε σε τέτοιες περιπτώσεις να ακούγονται οι γνώμες πολλών ειδικών και μη και να οργιάζουν οι φήμες. Πάντως το ερώτημα που κυριαρχεί είναι αν μπορεί να γίνει πρόγνωση ενός σεισμού. Η απάντηση δυστυχώς, για την ώρα τουλάχιστον, είναι αρνητική. Βέβαια με τις μετρήσεις που κάνουν ειδικοί επιστήμονες είναι δυνατόν να κάνουν μια "γενική" πρόγνωση π.χ. να πουν ότι σε μια μεγάλη γεωγραφική ενότητα είναι δυνατόν να εκδηλωθεί μεγάλος σεισμός τα επόμενα 5-10 χρόνια. Όμως δεν μπορούν να προσδιορίσουν ακριβώς την ημερομηνία, τον τόπο και το μέγεθος.

Φυσικά οι επιστημονικές έρευνες συνεχίζονται και μέχρι να ευοδωθούν εμείς κι η πολιτεία πρέπει να πάρουμε τα μέτρα μας. Αυτά είναι:

- Να κατασκευάζουμε αντισεισμικά κτίρια.
- Να εφαρμόζουμε οργανωμένα σχέδια αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων.
- Να διαθέτουμε ετοιμότητα και ψυχραιμία.

Με λίγα λόγια πρέπει να μάθουμε να ζούμε με τους σεισμούς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δ. Μουντράκη: *Μαθήματα Γεωλογίας της Ελλάδας*, 1983.

Ι. Μελεντή: *Μαθήματα Γεωφυσικής*, 1973.

Β. Παπαζάχου: *Εισαγωγή στη Γεωφυσική*, 1978.

Β. Παπαζάχου: *Εισαγωγή στη Σεισμολογία*, 1977.

Ι. Μελεντή: *Γεωλογία Γενική και Ελλάδα*, 1973-74.

The open University: *Earthquake Waves and the Earth's Interior*, 1986.

The open University: *Earth History*, 1985.

Διευθύνσεις των σχετικών οριζόντιων κινήσεων όπως προέκυψαν από την

Αίτια - Διάγνωση - Αντιμετώπιση

του Γεωργίου Θ. Παυλίδη
καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Η δυσλεξία είναι το κοινό χαρακτηριστικό των μεγαλοφυιών Αϊνστάιν, Εντισον, Λεονάρδο Ντα Βίντσι και των φημισμένων καλλιτεχνών Τομ Κρουζ, Σιλβέστερ Σταλόνε και Σερ. Δηλαδή, μπορεί να είσαι μεγαλοφυής, διάσημος εφευρέτης αλλά και δυσλεκτικός.

Τι είναι η Δυσλεξία. Η δυσλεξία είναι μαθησιακή δυσκολία κυρίως του γραπτού λόγου και είναι συνήθως κληρονομική. Τα κύρια συμπτώματά της είναι η υπερβολική δυσκολία στην ανάγνωση, στην ορθογραφία και στα θεωρητικά - γλωσσικά - φιλολογικά μαθήματα. Τα δυσλεξικά παιδιά είναι έτσι γεννημένα, άρα, δεν είναι υπεύθυνοι ούτε οι γονείς ούτε και τα παιδιά. Παρουσιάζεται ακόμη και σε μεγαλοφυή παιδιά. Δεν οφείλεται σε χαμηλή ευφυΐα ή σε ψυχοπεριβαλλοντικούς παράγοντες οι οποίοι όμως μπορούν να ελαχιστοποιήσουν ή να μεγιστοποιήσουν τα αποτελέσματά της. Οι δυσλεξικοί αποδίδουν πολύ καλύτερα στα προφορικά απ' ό,τι στα γραπτά. Επίσης, η πνευματική τους ικανότητα είναι ανώτερη από αυτή που δείχνει η σχολική τους επίδοση, η οποία είναι ανομοιογενής. Συχνά έχουν προβλήματα στα μαθηματικά και στην αποστήθιση. Εμφανίζεται συχνότερα στα αγόρια σε αναλογία 3-4 αγόρια προς ένα κορίτσι. Η δυσλεξία προκαλεί τη σχολική αποτυχία, η οποία επηρεάζει σημαντικά την ψυχική ισορροπία και καθορίζει την επιτυχία ή αποτυχία στη ζωή του 3-5% του πληθυσμού. Η δυσλεξία είναι ιδιαίτερα παραπλανητική γιατί δεν φαίνεται στην καθημερινή προφορική επικοινωνία αφού τα παιδιά δεν παρουσιάζουν προβλήματα λόγου και έχουν εξαιρετική λογική και

ευφυΐα.

Δυσλεξία - Πρόβλημα Συνήθως Αγνωστο. τόσο σημαντικό μαθησιακό πρόβλημα της δυσλεξίας δυστυχώς είναι σχεδόν άγνωστο σε πολλούς εκπαιδευτικούς, αλλά και στους γονείς. Η έλλειψη γνώσης όμως, και κατά συνέπεια η μη έγκαιρη αναγνώριση του προβλήματος, οδηγεί σε λανθασμένη αρνητική, και συχνά επικριτική αντιμετώπιση των δυσλεξικών με καταστρεπτικές ψυχο-εκπαιδευτικές συνέπειες. Τα αρμόζοντα αποδοχή, η κατανόηση, η συμπαράσταση, η θάρρυνση και η υποστήριξη. Αντίθετα, δέχονται την άδικη απόρριψη, ενώ τους αξίζει ο έπαινος για την προσπάθειά τους. Η δυσλεξία συνήθως συνυπάρχει με το επίσης νευρολογικό, κληρονομικό πρόβλημα της διάσπασης προσοχής, της υπερκινητικότητας και της παρορμητικότητας.

Διάσπαση Προσοχής: Τα παιδιά με διάσπαση προσοχής συχνά δεν μπορούν να συγκεντρωθούν για όσο χρόνο χρειάζεται, είναι ανοργάνωτα, ζωνερά, ατίθασα, αεικίνητα, βιάζονται, δεν μπορούν να περιμένουν τη σειρά τους, είναι ανυπόμονα, δεν τελειώνουν αυτά που αρχίζουν, ευέξαπτα, έντονα συναισθηματικά άτομα, τελευταίας στιγμής και τους λείπει η αίσθηση του χρόνου. Η διάσπαση προσοχής εμφανίζεται συνήθως με μαθησιακά προβλήματα, αλλά μπορεί να υπάρξει και χωρίς αυτά. Όταν όμως συνυπάρχουν τότε το πρόβλημα γίνεται σοβαρότερο.

Πρώιμα Συμπτώματα και Πέρα από το Σχολείο. Επειδή η δυσλεξία είναι κυρίως κληρονομική υπάρχει από τη γέννα. Συνεπώς μπορεί να εντοπισθεί από την προσχολική ηλικία. Τα παι-

ά συμπτώματα που πρέπει να προσέχουμε στην προσχολική ηλικία και στις πρώτες τάξεις του ημιμοτικού είναι και τα εξής: Δυσκολίες συγχρονισμού - συντονισμού πράξεων (σχοινάκι, κεφαλιές στο ποδόσφαιρο) και διατήρησης ρυθμού, ρυθμικών κινήσεων (βηματισμός, χορός, χρονομέτρος). Ακόμη παρουσιάζουν προβλήματα αλληλοδιαδοχής όπως βραδύτερη μάθηση της αυτόνομης εκτέλεσης διάφορων αλληλοδιαδοχικών κινήσεων - ενεργειών (ντύσιμο, δέσιμο κορδονιών). Επίσης συχνά αντιστρέφουν τη σειρά π.χ. των ημερών της εβδομάδας, των μηνών του χρόνου, των εποχών, τη σειρά των λέξεων μέσα σε μια πρόταση κ.λ.π. Το πρόβλημα γίνεται ακόμη σοβαρότερο όταν πρέπει να θυμούνται την αντίστροφη σειρά των προαναφερθέντων. Λιγότερο συχνά παρουσιάζουν σύγχυση προσανατολισμού - κατεύθυνσης, λόγω της δυσκολίας διάκρισης του αριστερά - δεξιά και των προβλημάτων στο να ακολουθούν προφορικές οδηγίες. Ακόμη παρουσιάζουν προβλήματα στη βραχύχρονη μνήμη και στην αλληλοδιαδοχή, προβλήματα στην αποστήθιση ποιημάτων και τραγουδιών και μερικές φορές καθυστερεί η έναρξη της ομιλίας τους. Συχνά τους χαρακτηρίζει συναισθηματική ανωριμότητα, η οποία εκφράζεται και με την προτίμηση να παίζουν με παιδιά μικρότερης ηλικίας. Επίσης παρουσιάζουν και ορισμένα ιατρικά προβλήματα όπως αλλεργίες, άσθμα, κεφαλόπονους και κοιλόπονους που μάλλον οφείλονται στο υψηλό άγχος που τους δημιουργεί η ταπεινωτική αποτυχία στο σχολείο. Συχνά τα δυσλεξικά παιδιά έχουν ανώτερες ικανότητες αντίληψης χώρου και δημιουργικής σκέψης.

Ψυχολογικά προβλήματα. Η σχολική αποτυχία, η έλλειψη διάγνωσης και η αρνητική αντιμετώπιση προκαλούν ψυχολογικά προβλήματα όπου συντριβουν την αυτοπεποίθηση και των αυτοσεβασμό των παιδιών μας. Όσο πιο έγκαιρη η διάγνωση της δυσλεξίας ή η πρόγνωση της κατά την προσχολική ηλικία, τόσο πιο αποτελεσματική γίνεται η αντιμετώπιση και τόσο πιο μειωμένα τα συνεπαικόλουθα ψυχολογικά προβλήματα.

Οι Εγκέφαλοι των Δυσλεξικών είναι διαφορετικοί. Ο εγκέφαλος των δυσλεξικών διαφέρει

από τους άλλους διότι των δυσλεξικών είναι πιο "προικισμένος" αφού είναι εξίσου ανεπτυγμένα ορισμένα κέντρα του λόγου και στο αριστερό και στο δεξί ημισφαίριο του εγκεφάλου, ενώ στους μη δυσλεξικούς δεξιόχειρες είναι συνήθως μεγαλύτερο το κέντρο λόγου στο αριστερό ημισφαίριο. Επίσης είναι διαφορετικά κατασκευασμένα και ορισμένα τμήματα του οπτικού τους συστήματος. Έχουν ανώτερη κεντρική όραση, ενώ η περιφερική τους όραση δεν είναι τόσο διαφοροποιημένη από την κεντρική όραση στους δυσλεξικούς όσο είναι στους μη δυσλεξικούς. Αυτό τους δυσκολεύει στην ανάγνωση και στην ορθογραφία, αλλά τους παρέχει ανώτερη οπτική αντίληψη.

Η μεγαλύτερη ανάπτυξη του δεξιού ημισφαιρίου, που είναι το δημιουργικό, το εφευρετικό, οδήγησαν τον Καθηγητή Norman Geschwind του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ των ΗΠΑ στη διαπίστωση ότι η δυσλεξία είναι μια μορφή ανώτερης φυσικής επιλογής, ώστε απ' το μικρό ποσοστό των προικισμένων δυσλεξικών εγκεφάλων να επιλεγούν οι εφευρέτες οι δημιουργοί π.χ. Εντισον και Αϊνστάιν.

Οφθαλμοκίνηση, Διάγνωση - Πρόγνωση, Τεστ Παυλίδη. Ως γνωστόν, η οφθαλμοκίνηση φανερώνει - καταγράφει τις δυσλειτουργίες του εγκεφάλου και όχι της όρασης. Γι' αυτό, τα άλλα νευρολογικά προβλήματα καθώς και η δυσλεξία αντικατοπτρίζεται στην οφθαλμοκίνηση. Το αντικειμενικό τεστ της οφθαλμοκίνησης για την έγκαιρη διάγνωση και για την πρόγνωση της δυσλεξίας (γνωστό ως Τεστ Παυλίδη), είναι διεθνώς αναγνωρισμένο με διπλώματα ευρεσιτεχνίας (ΗΠΑ, Γαλλία, Καναδά, Αγγλία).

Πλεονεκτήματα της Έγκαιρης Διάγνωσης. Η δυσλεξία είναι απαραίτητο να διαγνωσθεί από ειδικούς όσο πιο έγκαιρα γίνεται. Αν η διάγνωση γίνει στις δύο πρώτες τάξεις του δημοτικού, το ποσοστό επιτυχίας της αντιμετώπισης είναι εξαιρετικά υψηλό, ενώ όσο περνά ο καιρός τόσο αυτό μειώνεται. Ποτέ δεν είναι αργά, όμως η προσχολική διάγνωση παραμένει ο στόχος. Η πρόγνωση της δυσλεξίας στην προσχολική ηλι-

κία επιτυγχάνεται με την οφθαλμοκίνηση (1 εστ Παυλίδη), που επιτυχώς δοκιμάστηκε στην Τσεχία. Η πρόγνωση της δυσλεξίας βελτιώνει σημαντικά τη σχολική επίδοση αλλά και την ψυχολογική ισορροπία των δυσλεξικών.

Αντιμετώπιση με Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές (H/Y). Οι H/Y θα επιλύσουν τα 2 κύρια προβλήματα της δυσλεξίας, δηλαδή της ανάγνωσης και της ορθογραφίας. Αντί γραφής, υπαγορεύουμε ένα κείμενο στον H/Y που το γράφει χωρίς ορθογραφικά και συντακτικά λάθη. Το πρόβλημα της ανάγνωσης επιλύεται μέσω του H/Y ο οποίος διαβάζει μεγαλόφωνα το κείμενο με την επιθυμητή ταχύτητα. Τα πρωτότυπα προγράμματα που αναπτύξαμε για την αντιμετώπιση της δυσλεξίας βασίζονται στις σύγχρονες ψυχο-εκπαιδευτικές αρχές της μάθησης στη χρήση των H/Y αλλά και στην προηγμένη τεχνολογία των πολυμέσων (multimedia), που παρουσιάζουν την πληροφορία ταυτόχρονα οπτικά και με φωνή, επιτυγχάνοντας σημαντικά πιο αποτελεσματική μάθηση (>60%). Το μέγιστο πλεονέκτημα της Μεθόδου Αντιμετώπισης που αναπτύξαμε είναι η εξατομίκευση, που επιτρέπει την αποτελεσματική αντιμετώπιση του κάθε παιδιού σύμφωνα με τις δικές του ανάγκες και δυνατότητες.

Είναι γνωστό ότι οι δυσλεξικοί έχουν εξαιρετικές επιδόσεις στους H/Y, με αποτέλεσμα να μπορούν πολύ ευκολότερα να ξεπερνούν τις αναγνωστικές, ορθογραφικές αλλά και τις άλλες μαθησιακές τους δυσκολίες π.χ. τη Μέθοδο Αντιμετώπισης Παυλίδη ή με το οφθαλμοκινητικό Biofeedback που αναπτύσσουμε.

Ψυχο-Εκπαιδευτική Αντιμετώπιση. Η έγκαιρη διάγνωση πρέπει να συνδυάζεται με την κατανόηση και με τη θετική αντιμετώπιση. Επαινούμε την προσπάθεια, αποφεύγουμε τελείως την αρνητική κρίση και τη σύγκριση με άλλα επιτυχημένα παιδιά. Ο συνδυασμός της καλοσύνης - θετικής ψυχολογικής υποστήριξης και της εκπαιδευτικής αντιμετώπισης με πολυμέσα - H/Y οδηγούν τη σημαντική βελτίωση της σχολικής επίδοσης αλλά και στην αποκατάσταση της αυ-

τοεκτίμησης, του αυτοεπαυμού και της ψυχικής ηρεμίας του παιδιού και της οικογένειάς του.

Οι Δυσλεξικοί Εξετάζονται Προφορικά. Σύμφωνα με το νόμο, όταν υπάρχει επίσημη διάγνωση δυσλεξίας, τότε οι δυσλεξικοί απαλλάσσονται από τις γραπτές εξετάσεις και εξετάζονται μόνο προφορικά από το δημοτικό μέχρι το πανεπιστήμιο, ώστε να συναγωνίζονται με ίσους όρους.

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΠΑΥΛΙΔΗΣ - ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Καθηγητής Μαθησιακών Δυσκολιών, του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

- Επισκέπτης Καθηγητής, του Πανεπιστημίου BRUNEL της Αγγλίας

- Από 23 ετών, Δίδαξε 24 χρόνια σε Πανεπιστήμια της ΑΓΓΛΙΑΣ & των ΗΠΑ.

- Βιβλία, 4 στα Αγγλικά (J. Wiley & Sons) και υπό έκδοση στα Ελληνικά (1999)

- Διεθνώς είναι Αναγνωρισμένη η Επιστημονική του Προσφορά

- Πρόεδρος του 2ου, 3ου & 4ου Παγκοσμίου Συνεδρίου Δυσλεξίας

- Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ακαδημίας Ερευνών Προβλημάτων Μάθησης

- Διευθυντής Εργαστηρίων Δυσλεξίας & Οφθαλμοκίνησης στην Αγγλία, Ελλάδα και ΗΠΑ

- Διευθυντής 20 Ερευνητικών Προγραμμάτων στην Αγγλία, ΗΠΑ και Ελλάδα.

- Εφευρέτης της Μεθόδου Αντιμετώπισης και του Τεστ Παυλίδη (Οφθαλμοκίνησης) για τη Διάγνωση της Δυσλεξίας, Αναγνωρισμένου με Διεθνή Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας (ΗΠΑ, ΚΑΝΑΔΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΑΓΓΛΙΑ).

- ΤΗΛ. 031-244700

(Το κείμενο αποτελείται από αποσπάσματα από το βιβλίο του Καθηγητού Γεωργίου Θ. Παυλίδη με θέμα τη "ΔΥΣΛΕΞΙΑ" Ελληνικά Γράμματα 1999)

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΗΡΟΤΡΟΦΟΥΣ

Από την "ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΛΑΟΥ ΝΑΟΥΣΗΣ"

φ. 31-3-1929

Η εκτροφή του μεταξοσκώληκα στον τόπο μας, όπως καταλαβαίνει ο καθένας, είναι από τις δουλειές εκείνες που σπάνια έχουμε τόση απόδοση χωρίς πολλά έξοδα και χωρίς πολύ χρόνο.

Αν λογαριάσουμε δε ότι μια δουλειά που μπορεί να γίνει και από τες γυναίκες μας γλυκάνοντες έτσι και τα ακρουβά μεροκάματα θα πούμε χωρίς υπερβολή ότι είναι ανόητος εκείνος που ενώ μπορεί δεν θρέφει. Επάνω σ' αυτό μπορούν να μας φέρουν δύο ειδών επιχειρήματα. Άλλοι μιν μπορούν να πουν ότι είναι μια ακαθαρσία στο σπίτι και ότι ο σημερινός πολιτισμός δεν το επιτρέπει. Ε φίλε μου αυτός ο ψευτοπολιτισμός είναι σήμερα που μας έφερε σ' αυτήν την κατάσταση ημάς τους Έλληνας.

Ετσι ενώ το 1852 μόνη η Πελοπόννησος είχε παραγωγή 2.500.000 σκ. χλωρά κουκούλια το 1912 αν αγαπάτε, όλη η παλαιά Ελλάδα είχε μόλις 500.000 σκ. χλωρά κουκούλια.

Το 1927 ολόκληρη η Ελλάδα μας δεν έφθανε το ποσό της Πελοποννήσου του 1852. Να λοιπόν τι μας κάνει αυτή η ιδέα του ψευτοπολιτισμού.

Το δεύτερο επιχειρήμα που μπορεί να μας φέρη ένας σηροτρόφος είναι το εξής: Καλά να κυτάξω μετάξι κύριε αλλά όσες φορές κύτταξα, πάντα με χάλασε και έτσι πάει ο κόπος μου χαμένος.

Να ακριβώς γι' αυτό να μιλήσουμε σήμερα.

Για να σε χαλάση το Μετάξι, (αφίνοντας το μή καλό ροΐσμα για άλλη φορά θα μιλήσουμε), θα πη ότι έπαθε από μια ασθένια.

Αι ασθένιες αυτές είναι όπως και στον άνθρωπο δηλαδή είναι μικρόβια τα οποία μπορούν να μεταδίδονται με οποιοδήποτε τρόπο μπορεί κανείς να φαντασθή.

Μα με τη σκόνη και μ' αυτήν με τα ποδαρικά και μ' αυτό με τα καλαμωτά μάλιστα κύριε και με τα

καλαμωτά και μ' οποιοδήποτε πράγμα θέλεις, μετά δίδονται.

Αν λοιπόν πέρυση σου χάλασε το μετάξι, θαπή ότι, πολλά μικρόβια έμειναν άλλα στα ποδαρικά άλλα στα καλαμωτά άλλα στα ξύλα άλλα στις γωνιές του σπιτιού κ.λ.π.

Αν θελήσης τώρα συ φέτος να ξανακυτάξης μετάξι χωρίς καμιά προφύλαξη, είναι φανερό ότι τα μικρόβια αυτά μόλις δουν την πολυαγαπημένη τους τροφή, του μεταξοσκώλικα, αμέσως θα ξαναρχήσουν τη δουλειά τους.

Θα πρέπει λοιπόν πριν αρχίσουμε την εκτροφή να προσπαθήσουμε να βρούμε ένα τρόπο όστις να τα σκοτώσουμε αυτά τα μικρόβια πράγματα όπου δήποτε είναι κρυμμένα.

Για το σκοπό αυτό έχουμε να συστήσουμε τας εξής εύκολες μεθόδους που φέρουν και αρκετά καλά αποτελέσματα.

1) 15 Μέρη πριν αρχίση το ροΐσμα ή καλύτερα ένα μήνα πρωτού βγάλουμε το σπόρο από το κουτί πλύνουμε όλα τα εργαλεία με καθαρό νερό. Λέγοντας εργαλεία εννοούμε όλα τα πράγματα που μας χρειάζονται να κάμουμε την εκτροφή. Επίσης κατά τον ίδιο τρόπο σφουγκαρίζουμε με καθαρό νερό όλο το σπίτι. Μόλις τελειώση το πλύσιμο την ίδια ημέρα, αν μας είναι δυνατόν βάζουμε σε 2 καδιά που τρυγούμε 100 σκ. νερό δηλ. 50 στο ένα και 50 στο άλλο. Κατόπιν αγοράζουμε 1 οκά φορμόλη που πωλιέται και στο εμπόριο.

Αν δεν ξέρεις τι είναι πήγαινε στο φαρμακοποιό, ο οποίος θα σου δείξη.

Από αυτήν θα βάλης τη μισή οκά στο ένα καδί και μισή στο άλλο και την ανακατώνης καλά να διαλυθή.

Επειτα με μια μηχανή που ραντίζουμε τα αμπέ-

μα, ραντίζεις όλα τα μέρη δηλ. πατώμα νταβανι, τοίχους, πόρτες, ξύλα, ποδαρικά και γενικώς όλα όσα είπαμε παραπάνω.

Αν δεν έχουμε μηχανή τότε μπορούμε να μεταχειρισθούμε και ένα πανί χονδρό με το οποίο αλοϊφομεν όλα τα μέρη με την παραπάνω διάλυση. Κλείνουμε μετά τα παράθυρα και ανοίγουμε σε 24 ώρες.

Αν δεν θέλουμε ή δέν έχουμε φορμόλη τότε μπορούμε να μεταχειρισθούμε γαλαζόπετρα (γκιόστασι). Πέρνουμε 3 οκ. γαλαζόπετρα και την διαλύουμε σε 100 οκ. νερό όπως παραπάνω. Και ραντίζουμε όπως και με της φορμόλη. Οποιοδήποτε από τις δύο αυτές μεθόδους μεταχειρισθούμε, θα πρέπει, αμέσως, πρωτού στεγνώσουν οι τοίχοι φέροντος μέσα στο σπίτι και όλα τα ξύλα που ραντίσαμε να κάψουμε θειάφι. Το θειάφι που θα κάψουμε θα είναι 3 οκ. κυβ. μέτρα. Τα κυβ. μέτρα θα τα βρούμε πολύ εύκολα αν πολλ. (το φάρδος με το μήκος της κάμαρας και αυτό που θα βρούμε με το ύψος). Έτσι για μια κάμαρη που έχει φάρδος = 3μ. μήκος = 5 μ. ύψος = 4 μέτρα $3 \times 5 \times 4 = 600$ θα κάψουμε περίπου 1 οκ. 300 δρμ.

Θα το κάψουμε δε ως εξής. Στη μέση του δωματίου βάζουμε ένα ταψί με νερό και μέσα στο ταψί ένα πιάτο μεγάλο οπωσδήποτε με στάχτη. Και χωρίς να βυθισθή μέσα στο νερό, επάνω στη

στάχτη βαζουμε με σπιρτό του εμπορίου για να ανάψη. Μόλις το ανάψουμε κλείνουμε καλά πόρτες παράθυρα όλα, επί 24 ώρες.

Στο διάστημα αυτό καθώς βγαίνουν οι ατμοί του θειαφιού σκοτώνουν τα μικρόβια οπουδήποτε τα βρουν. Πρέπει όμως και μεις να προσέξουμε να μη μείνουμε μέσα γιατί μπορεί να την πάθει με.

Έτσι λοιπόν πρώτα με την φορμόλη ή τη γαλαζόπετρα και το θειάφι είμαστε βέβαιοι ότι καταστρέψαμε ολότελα τα περισυνά μικρόβια. Την άλλη μέρα από το κάψιμο του θειαφιού καλιθάταν να δίνουμε και ένα ασβέστωμα καλό (1 οκ. ασβέστη σε 5 οκ. νερό).

Επειδή όμως η ασθένεια μπορεί να έλθη απ έξω μετά γι' αυτό δεν θα πρέπει να μπαίνει όποιος πήξη μέσα στο μεταξύ μας γιατί αν είναι π.χ. μια άλλη γυναίκα που της χάλασε το μεταξύ μπορεί πολύ καλά να μας μεταδώση την ασθένεια και μετά να λέμε πως μας το βάσκανε ενώ χωρίς να το θέλει κι αυτή η κακομοίρα μπορεί να την συνοδεύσουν μερικά μικρόβια ήτε στα παπούτσια ήτε σ' άλλο μέρος.

K.B.

Στο κείμενο διατηρήθηκε η ορθογραφία του πρωτοτύπου εκτός των τόνων.

Χώρος εργασίας του μεταξουργείου Δαδακαρίδη στη Νάουσα το 1924
Φωτ. απο το λεύκωμα του Τ. Μπάιτη " Νάουσα οι βιομηχανίες του χτες

νο
όθ
ια
κο
μ
ου
ει
α
ση
λ
α
α
ει
α
ξ
έ
ώ
α
α
β
α